

Nr 73.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående vissa byggnadsarbeten vid försvarsväsendet; given Stockholms slott den 22 november 1940.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt under punkterna 1—34.

GUSTAF.

Per Edvin Sköld.

Utdrag av protokollet över försvarsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 22 november 1940.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER.

Chefen för försvarsdepartementet, statsrådet Sköld, anmäler, efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter, fråga om anordnande av vissa byggnadsarbeten för försvarsväsendets räkning och anför därvid följande:

För närvarande pågår inom försvarsväsendet en avsevärd byggnadsverksamhet med anlåtande av medel, som ställts till förfogande av 1940 års lagtima riksdag och den nu församlade urtima riksdagen. Detta byggnadsprogram har huvudsakligen utformats med sikte på sådana byggnadsföretag — befästningsanläggningar, barackbyggnader, garage och hangarer — som varit av omedelbar betydelse ur försvarsberedskapssynpunkt. Sådana byggnader och anordningar, som visserligen befunnits angelägna ur mera fredsmässiga synpunkter men icke prövats vara oundgängligen erforderliga i det aktuella läget, ha däremot i allmänhet ställts på framtiden.

Med hänsyn till den arbetslöshet som redan nu — om än i viss mån latent — yppats inom byggnadsarbetsfacket och som kan förväntas bli ytterligare skärpt under den kommande vintern, har det emellertid ansetts lämpligt att till prövning upptaga frågan om en utvidgning av den statliga byggnadsverksamheten i syfte att motverka en krisartad utveckling inom byggnadsfacket. För sådant ändamål har inom de olika departementen verkställts en översyn över föreliggande byggnadsförslag, avsedd att läggas till grund för en allmän plan för den statliga byggnadsverksamheten under den närmaste tiden. För försvarsväsendets del har jag låtit inom försvarsdepartementet verkställa en inventering av lämpliga arbetsobjekt. Härvid ha i första hand uppmärksammats sådana byggnader och anläggningar, som uppförts å den för budgetåret 1939/40 gällande allmänna beredskapsstaten, vilken enligt beslut av 1940 års lagtima riksdag (skrivelse nr 435) skall äga fortsatt giltighet för budgetåret 1940/41. Dessa utgiftsändamål hava varit föremål för Kungl. Maj:ts och riksdagens prövning efter en utredning och med stöd av en motivering av samma karaktär, som är regel när det gäller anslag å riksstaten. I nära anslutning till denna grupp komma de byggnadsföretag, för vilka medel av riksdagen beviljats å riksstaten, men där medelsdispositionen i överensstämmelse med vad som i propositionen nr 79 till 1939 års urtima riksdag förordats bör äga rum allenast under samma förutsättningar som gälla för anslag uppförda å allmän beredskapsstat. Slutligen hava uppmärksammats vissa byggnadsföretag, för vilkas utförande försvarsväsendets centrala förvaltningsmyndigheter i avgivna anslagsäskanden begärt anvisande av medel och som redan nu kunna anses lämpliga att igångsätta.

Den från angivna utgångspunkter företagna inventeringen har givit till resultat, att åtskilliga byggnadsföretag av de i det föregående berörda grupperna nu lämpligen kunna igångsättas. Till en del synas de böra komma till utförande snarast möjligt. Det är därför till en början min avsikt att föreslå igångsättande av större delen av de byggnadsarbeten, för vilka medel redan anvisats å riksstaten men vilka i enlighet med det nyss anförda inhiberades under hösten 1939. Bland dessa äro särskilt att märka ämbetsbyggnaderna för marinens och flygvapnets myndigheter i Stockholm, påbörjandet av Svea artilleriregementes och Stockholms tygstations nya förläggningar å Järvafältet samt ny kasernbyggnad för Skånska trängkåren. För en sådan åtgärd lärer det icke vara påkallat att ånyo underställa dessa byggnadsfrågor riksdagens prövning annat än i den mån ytterligare medel erfordras utöver redan anvisade. De anvisade anslagsbelopp, som sålunda nu avses skola komma till användning, uppgå till sammanlagt över 10,000,000 kronor.

Vad därefter beträffar de å den allmänna beredskapsstaten upptagna byggnadsföretagen, torde det vara lämpligare, att medel för sådana företags igångsättande äskas å tilläggsstat än att beredskapsstaten sättes i kraft för reglering i efterhand över tilläggsstaten. Vid äskande av anslag å tilläggsstat måste i vissa fall medelsanvisningarna höjas utöver de å allmänna beredskapsstaten upptagna beloppen, beroende på inträffade prisstegringar. Vid-

kommande slutligen sådana i vederbörande förvaltningsmyndigheters medels-
äskanden för nästa budgetår omförmälda byggnadsföretag, vilka böra igång-
sättas redan under innevarande budgetår, torde även dessa böra helt finan-
sieras med anlåtande av medel å tilläggsstat till innevarande budgetårs riksstat.

Med avseende å de statliga byggnadsföretag som påbörjas av arbetslöshets-
skäl torde allmänt sett böra gälla, att de böra igångsättas först efter samråd
med arbetsmarknadscommissionen. Motsvarande förbehåll synes ej behöva
göras för de nu utvalda företagen, som äro av den angelägenhetsgraden, att
de under alla förhållanden böra komma till utförande.

Helt naturligt har den granskning, som inom försvarsdepartementet vid-
tagits av de för de olika byggnadsföretagen beräknade kostnaderna, i vissa
fall endast kunnat bliva summarisk. Det torde därför ej vara uteslutet, att
vissa besparingar stå att vinna genom en ytterligare översyn av de gjorda
kostnadsberäkningarna. En dylik granskning synes mig också böra ske; jag
förutsätter därför, att innan dispositionsbeslut rörande de olika anslagen med-
delas av Kungl. Maj:t, de med stöd av Kungl. Maj:ts beslut den 1 augusti 1940
tillkallade sakkunniga för utredning angående erforderliga åtgärder för för-
enkling och standardisering av nybyggnader för försvarsväsendets räkning
(1940 års militära byggnadsutredning) skola hava att i besparingssyfte yttra
sig över förslagen. — Vad beträffar kostnadsberäkningarna för vissa av de
företag, som inhiberades under hösten 1939, bland annat nybyggnaderna för
marinens och flygvapnets myndigheter, torde dessa böra granskas av de jäm-
väl den 1 augusti 1940 inom kommunikationsdepartementet tillkallade sak-
kunniga för motsvarande utredning beträffande byggnader för civilförvalt-
ningens räkning (1940 års civila byggnadsutredning). Det torde kunna för-
väntas, att denna granskning kommer att resultera i en icke oväsentlig
förenkling av dessa byggnader i förhållande till vad som förutsattes i sam-
band med de ursprungliga äskandena om medel för byggnadernas utförande.
Därvid utgår jag emellertid från att Kungl. Maj:t skall vara obunden av de
uttalanden ifråga om platser i Stockholm för dessa byggnader, som gjordes
vid framläggandet av propositionen i ämnet (nr 315) till 1938 års riksdag.

Jag övergår härefter till de skilda byggnadsföretag, för vilka anslag å till-
läggsstat för innevarande budgetår i enlighet med det sagda nu torde böra
äskas av riksdagen. Anslagen torde böra upptagas under de rubriker å kapital-
budgeten, där de enligt sin natur höra hemma.

KAPITALINVESTERING.

Försvarsväsendets fastighetsfond.

Arméförvaltningens delfond.

[1.] I. Iståndsättningsarbeten å lantförsvarets byggnader. I sin framställning
rörande lantförsvarets medelsbehov för budgetåret 1937/38 framhöll arméför-
valtningen, att kostnaderna för avhjälpande av de brister i kaserners och bygg-

naders underhåll, som uppkommit genom de under budgetåren 1932/33—1936/37 vidtagna reduceringarna av lantförsvarets byggnadsanslag med hänsyn till beloppet av de vidtagna reduceringarna kunde uppskattas till minst 3,500,000 kronor. I anledning av arméförvaltningens framställning om anvisande av anslag till iståndsättningsarbeten å lantförsvarets byggnader anvisade 1939 års riksdag för budgetåret 1939/40 500,000 kronor för ändamålet.

Enär bristerna å lantförsvarets byggnader genom uteblivna reparationer förvärrats och byggnadskostnaderna sedan de tider, då ifrågavarande arbeten normalt bort utföras, avsevärt stigit, uppskattade arméförvaltningen i sin skrivelse angående lantförsvarets medelsbehov för budgetåret 1940/41 det för iståndsättningsarbetena erforderliga beloppet till 5,200,000 kronor. I anledning härav anvisade riksdagen efter förslag av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen till 1940 års riksdag (kapitalbudgeten, bilaga 3, punkt 1) för budgetåret 1940/41 1,000,000 kronor för fortsättandet av iståndsättningsarbetena å lantförsvarets byggnader.

I sin skrivelse rörande lantförsvarets medelsbehov för budgetåret 1941/42 har nu arméförvaltningen anfört, att som ett ytterligare uppskjutande av ifrågavarande eller senare nödvändiga iståndsättningsarbeten kunde medföra betydande risker och ännu större kostnader funne arméförvaltningen — som ansåge, att återstående iståndsättningsarbeten kunde utföras för ett belopp av 4,200,000 kronor — det nödvändigt att ifrågavarande arbeten fortsattes och med det snaraste komme till utförande, vadan för budgetåret 1941/42 en summa av 2,000,000 kronor syntes böra äskas.

På grund av vad sålunda anförts har arméförvaltningen i sin berörda skrivelse hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för iståndsättningsarbeten på lantförsvarets byggnader för budgetåret 1941/42 anvisa ett reservationsanslag av 2,000,000 kronor.

Även jag finner, att här avsedda iståndsättningsarbeten i betraktande av det förfallna skick, vari åtskilliga av lantförsvarets byggnader befinna sig, böra påskyndas. Dock synes mig den nu erforderliga ytterligare medelsanvisningen böra begränsas till hälften av det för nästkommande budgetår äskade beloppet eller till 1,000,000 kronor.

I anledning härav får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Iståndsättningsarbeten å lantförsvarets byggnader* å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1940/41 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 1,000,000.

[2.] **7 b. Ombyggnad av manskapsbaracken vid Svea ingenjörkårs förläggning på Laxön.** För ifrågavarande ändamål upptog 1939 års lagtima riksdag efter förslag av Kungl. Maj:t i propositionen nr 242 (bilaga 3, punkt 1) å allmän beredskapsstat för budgetåret 1939/40 under fjärde huvudtiteln ett förskottsanslag av 35,000 kronor. Beträffande den närmare motiveringen för ifrågavarande företag får jag hänvisa till propositionen.

I sina skrivelser rörande lantförsvarets medelsbehov för budgetåren 1940/41 och 1941/42 har arméförvaltningen hemställt, att medel för berörda ombyggnad måtte anvisas å riksstaten och därvid med hänsyn till inträffade prisstegringar uppräknat medelsbehovet till 45,000 kronor.

Förevarande framställning finner jag mig böra biträda. Jag får alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ombyggnad av manskapsbaracken vid Svea ingenjörkårs förläggning på Laxön* å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1940/41 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 45,000.

[3.] **9 b. Exercishus för tekniska övningar vid Bodens ingenjörkår.** Efter hemställen i ämnet av arméförvaltningen föreslog Kungl. Maj:t i propositionen nr 275 år 1938 riksdagen att till exercishus för tekniska övningar vid Bodens ingenjörkår å beredskapsstat för budgetåret 1938/39 upptaga ett förskottsanslag av 96,000 kronor.

Detta förslag blev av riksdagen bifallet.

Medel för byggnaden upptogos jämväl å beredskapsstaten för budgetåret 1939/40.

Behovet av ett exercishus vid Bodens ingenjörkår motiverades i nyssnämnda proposition i främsta rummet med det i Boden rådande hårda klimatet, vilket under en stor del av vintern i det närmaste omöjliggör bedrivandet av vissa övningar utomhus.

I sina skrivelser rörande lantförsvarets medelsbehov för budgetåren 1940/41 och 1941/42 har arméförvaltningen hemställt, att medel för anordnande av ifrågavarande exercishus måtte uppföras å riksstaten. Med hänsyn till inträffade prisstegringar har ämbetsverket nu angivit medelsbehovet för byggnadens utförande till 120,000 kronor.

Under återopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Exercishus för tekniska övningar vid Bodens ingenjörkår* å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1940/41 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 120,000.

[4.] **9 c. Verkstadsbyggnad för Skånska trängkåren.** I propositionen nr 275 år 1938 föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att till verkstadsbyggnad för Skånska trängkåren å beredskapsstat för budgetåret 1938/39 upptaga ett förskottsanslag av 95,000 kronor.

I propositionen lämnades en redogörelse för behovet av den nya verkstadsbyggnaden. Därvid framhölls, att möjlighet att inrymma kårens intendenturverkstäder i andra kåren tillhörande lokaler ej förefunnes och att den nuvarande anordningen med förhyrande av vissa verkstadsutrymmen inom enskild fastighet måste anses såsom allenast ett provisorium.

Förslaget i fråga blev av riksdagen bifallet.

I propositionen nr 242 till 1939 års lagtima riksdag anfördes, att de skäl,

som föranledde upptagandet av medel för en verkstadsbyggnad vid Skånska trängkåren å beredskapsstaten för budgetåret 1938/39 alltjämt föreläge. Med hänsyn härtill syntes medel för nämnda ändamål böra upptagas jämväl å beredskapsstaten för budgetåret 1939/40. Detta förslag bifölls av riksdagen.

Jämväl beträffande här ifrågakarande byggnad har arméförvaltningen i sina meranämnda skrivelser hemställt, att medel för arbetets utförande måtte anvisas å riksstaten med ett på grund av den allmänna prissfördyringen till 120,000 kronor förhöjt belopp.

Med biträdande av arméförvaltningens framställning i ämnet får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Verkstadsbyggnad för Skånska trängkåren* å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1940/41 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 120,000.

[5.] **9 d. Tillbyggnad av Norrlands dragonregementes kasern.** I anledning av en av arméförvaltningen i dess skrivelse rörande lantförsvarets medelsbehov för budgetåret 1939/40 gjord framställning om anvisande av medel för utförande av en tillbyggnad till Norrlands dragonregementes kasern föreslog Kungl. Maj:t i förenämnda proposition nr 242/1939 riksdagen att för ändamålet å allmänna beredskapsstaten för budgetåret 1939/40 upptaga ett förskottsanslag av 100,000 kronor. Såsom motivering i ärendet åberopades, att de av arméförvaltningen föreslagna tillbyggnadsarbetena syntes vara av behovet påkallade för undanröjande av de påtagliga brister, som i olika avseenden vidlådde de nuvarande manskapsförläggningarna vid Norrlands dragonregemente.

I sina meranämnda skrivelser rörande medelsbehovet för innevarande och nästkommande budgetår har arméförvaltningen återkommit till berörda anslagsfråga och därvid hemställt, att för ändamålet ett till 125,000 kronor förhöjt belopp måtte ställas till förfogande.

Som den tidigare anförda motiveringen för här avsedda tillbyggnad alltjämt äger full giltighet, finner jag mig böra biträda arméförvaltningens framställning i ämnet.

Jag hemställer således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för *Tillbyggnad av Norrlands dragonregementes kasern* å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1940/41 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 125,000.

[6.] **9 e. Ordnande av förläggningen å Revingehed.** I sin skrivelse den 8 september 1938 rörande lantförsvarets medelsbehov för budgetåret 1939/40 gjorde arméförvaltningen framställning om anvisande av medel för uppförande av en ny kokinrättningsbyggnad och en ny expeditionsbyggnad vid Södra skånska infanteriregementets förläggningsplats å Revingehed. Till stöd för angivna yrkande anförde ämbetsverket en vidlyftig motivering, vilken refererats i propositionen nr 242 till 1939 års lagtima riksdag.

För egen del uttalade jag i det vid propositionen fogade utdraget av stats-

rådsprotokollet över försvarsärenden, att av utredningen i ärendet syntes framgå, att de av arméförvaltningen föreslagna byggnadsarbetena vore av behovet påkallade för avhjälpande av påtalade brister vid förläggningen å Revingehed, dit Södra skånska infanteriregementet hade sina övningar förlagda under vissa delar av året. Med hänsyn härtill och då jag icke hade något att erinra mot de för ändamålet beräknade kostnaderna, 125,000 kronor för kokinrättningen och 30,000 kronor för expeditionsbyggnaden eller tillhoppa 155,000 kronor, tillstyrkte jag, att dessa byggnadsarbeten komme till utförande. I anslutning härtill föreslogs i förenämnda proposition, att för berörda ändamål å allmän beredskapsstat för budgetåret 1939/40 upptoges ett förskottsanslag av 155,000 kronor. Detta förslag vann riksdagens bifall.

Under erinran om vad sålunda förekommit hemställde arméförvaltningen i sin skrivelse rörande lantförsvarets medelsbehov för budgetåret 1940/41, att medel för uppförande av såväl förenämnda, i propositionen nr 242/1939 avsedda byggnader som ock vissa ytterligare i skrivelsen närmare angivna byggnader till Revingehedsförläggningens förbättrande måtte anvisas å kapitalbudgeten för nämnda budgetår. De nytillkomna äskandena avsågo medel för följande byggnadsarbeten, nämligen: rivning av två lägerhyddor och deras ersättande med två baracker för vardera två kompanier, barack för officerare, barack för underofficerare samt badinrättning. Till stöd för framställningen återopade arméförvaltningen av militieombudsmannen år 1937 gjorda iakttagelser beträffande vissa förläggningsförhållanden å Revinge samt av vederbörande militärmyndigheter anförda olägenheter hos den nuvarande förläggningen. — Kostnaderna för genomförande av angivna byggnadsprogram beräknades av ämbetsverket till 1,130,000 kronor, vilka kostnader emellertid ansåges kunna uppdelas med ett anslag av 750,000 kronor under första året och återstoden, beräknad för en barack och badinrättningen, under kommande år.

Den av arméförvaltningen sålunda gjorda framställningen föranledde icke någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Emellertid medgav Kungl. Maj:t genom beslut den 6 september 1940 efter därom av ämbetsverkets fortifikationsstyrelse i särskild skrivelse den 30 augusti 1940 gjord framställning, med hänsyn till nödvändigheten av att under nu rådande beredskapsförhållanden provisoriskt ordna förläggning därstädes för vinterbruk, att ett belopp av högst 250,000 kronor finge disponeras av vederbörligt å förskottsstaten för försvarsväsendet m. m. uppfört förskottsanslag för uppförande å Revingehed av, bland annat, en expeditionsbarack.

I sin skrivelse rörande lantförsvarets medelsbehov för budgetåret 1941/42 har arméförvaltningen ånyo hemställt om anvisande av medel för ordnande av förläggningen å Revingehed. Ämbetsverket har därvid — med påpekande, att behovet av expeditionslokaler numera fyllts genom nyssberörda beslut den 6 september 1940 — ansett att samtliga övriga i skrivelsen rörande anslagsbehovet för budgetåret 1940/41 upptagna byggnader borde komma till utförande samt att det därutöver vore nödvändigt att vattenverket på Revinge omedelbart iordningställdes för användbarhet jämväl

vintertid ävensom att nya golv inlades i fem äldre baracker. För genomförande av samtliga dessa åtgärder beräknades ett anslag av 1,310,000 kronor erforderligt.

Med hänsyn till att Revinge-förläggningen för framtiden torde komma att i avsevärd utsträckning användas jämväl för vinterbruk synes det nödvändigt, att ytterligare åtgärder vidtagas för förbättring av förläggningsförhållandena därstädes. I varje fall torde de mest angelägna bristerna nu böra avhjälpas. Härför torde det i första hand vara nödvändigt att uppföra en ny kokinrättningsbyggnad. Vidare torde böra uppföras de två föreslagna manskapsbarackerna, varjämte vattenverket bör iordningställas för vinterbruk. Enligt vad jag under hand inhämtat från fortifikationsstyrelsen ha kostnaderna härför beräknats till 400,000 kronor för kokinrättningsbyggnaden, 240,000 kronor för de två barackerna samt 210,000 kronor för vattenverkets iordningställande eller till sammanlagt 850,000 kronor. Då jag emellertid anser mig kunna utgå ifrån att dessa kostnader vid ytterligare granskning skola kunna väsentligt nedbringas, finner jag mig böra tillstyrka anvisande av ett sammanlagt anslagsbelopp av allenast 750,000 kronor för ifrågavarande ändamål.

Under återopande av det sålunda anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ordnande av förläggningen å Revingehed* å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1940/41 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 750,000.

[7.] **9 f. Ordnande av förläggningen å Grytans skjutfält.** Arméförvaltningen gjorde i sin skrivelse den 8 september 1938 rörande lantförsvarets medelsbehov för budgetåret 1939/40 framställning om anvisande av medel för ordnande av Norrlands artilleriregementes förläggning å Grytans skjutfält invid Östersund och anförde därvid följande:

Grytans skjutfält invid Östersund har under de senaste åren alltmera tagits i bruk för bedrivande av vinterutbildning. Därvid har förläggningen visat sig otillfredsställande och förenad med allvarliga risker för truppens hälsotillstånd. Sålunda kan truppen i sin helhet icke förläggas under tak, utan måste även förläggning i tält tillgripas. Utspisningen sker i en öppen mathall, och kokinrättningen medger på grund av otillräcklig storlek icke all matlagning inomhus. Därjämte saknas disk- och serveringsrum.

För avhjälpande av dessa mycket betydande olägenheter har arméförvaltningen upprepade gånger ingivit underdånig framställning om anvisning av härför erforderliga medel. Dessa framställningar hava icke föranlett någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Enär efter genomförandet av 1936 års försvarsordning en utökning av förläggningsmöjligheterna blir erforderlig i högre grad än förut, och enär fordringarna på vinterutbildning allt mer trätt i förgrunden och förläggning till skjutfältet vintertid därför förekommer allt oftare, har arméförvaltningen velat bringa ärendet under Kungl. Maj:ts förnyade prövning.

Riksdagens militieombudsman har i rapport angående inspektion av Grytans skjutfält över förhållandena här anmärkt, bland annat, följande: Kokhuset hade endast utrymme för ångpannan, kokapparaterna och stekspisen.

En del arbeten för matens tillredande och utportionerande måste utföras utanför kokhuset. All diskning försigginge i trähoar i ett litet trångt skjul ett stycke från kokhuset, och vatten måste bäras dit. Mathallen vore helt öppen utan golv och väggar och vore icke sammanbyggd med kokhuset, vilket vid regnväder vållade besvär vid matens hämtning. För manskapets inkvartering funnes tre baracker, vardera rymmande 70 man. På grund av regementets utökning till följd av 1936 års försvarsorganisation beräknades ytterligare två manskapsbaracker erforderliga.

Det av militieombudsmannen uppställda programmet för förbättrandet av förläggningen på skjutfältet är det, som arméförvaltningen senast i sitt anslagsäskande för budgetåret 1937/38 underställde Kungl. Maj:ts prövning och vars genomförande av fortifikationsdepartementet beräknades draga en kostnad av 93,000 kronor.

Regementschefen har emellertid i skrivelse till fortifikationsstyrelsen den 22 sistlidne augusti framhållit, att det vore fördelaktigare för regementet, om en vinterbonad förläggingslokal för 100 man komme till utförande, att en sådan därjämte skulle fylla ett trängande behov av reservutrymme för förläggning vid större epidemier, samt att modernisering av kokhus och mathall borde för att möjliggöra vinterförläggning även omfatta dessa byggnaders förseende med centraluppvärmning. Genomförandet av det av regementschefen föreslagna byggnadsprogrammet, som tillstyrkts av arméfördelningschefen, finner arméförvaltningen vara den ändamålsenligaste lösningen av denna för regementet betydelsefulla förläggningsfråga.

Fortifikationsstyrelsen har beräknat kostnaderna för de föreslagna arbetenas utförande till 180,000 kronor.

I anslutning till det sålunda anförda hemställde arméförvaltningen, att för budgetåret 1939/40 ett belopp av 180,000 kronor måtte anvisas för ordnande av förläggningen å Grytans skjutfält.

För egen del anförde jag vid ärendets anmälan i statsrådet den 10 mars 1939 i samband med avlåtande av propositionen nr 242 till 1939 års lagtima riksdag, att av vad arméförvaltningen anfört angående de nu rådande förhållandena vid Norrlands artilleriregementes förläggning å Grytans skjutfält syntes framgå, att en förbättring av denna förläggning vore av behovet synnerligen påkallad. Vid frågans lösande syntes det av chefen för regementet föreslagna byggnadsprogrammet i huvudsak böra följas. I enlighet härmed borde å skjutfältet uppföras en vinterbonad förläggingslokal för cirka 100 man, varjämte befintliga kokhus- och mathallsbyggnader borde ombyggas och för ses med centraluppvärmning. Emot de för ändamålet beräknade kostnaderna, 180,000 kronor, syntes icke något vara att erinra. — I enlighet härmed upptogs för ändamålet å beredskapsstat ett förskottsanslag av 180,000 kronor.

I sin skrivelse rörande lantförsvarets medelsbehov för budgetåret 1940/41 framlade arméförvaltningen ett väsentligt utvidgat förslag till ordnande av förläggningen å Grytans skjutfält, vilket motiverades med att artilleriets vinterskjutskola skulle förläggas till skjutfältet. Kostnaderna för genomförande av detta förslag beräknades till 1,060,000 kronor. Som framställningen icke föranledde någon Kungl. Maj:ts åtgärd, har arméförvaltningen i sin skrivelse rörande medelsbehovet för nästa budgetår gjort förnyad framställning i ämnet och därvid beräknat kostnaderna till oförändrat belopp, 1,060,000 kronor.

Till detta förslag finner jag mig icke nu böra taga ställning. Däremot synes det mig ofrånkomligt, att åtminstone vissa av de åtgärder, för vilka medel upptagits å den allmänna beredskapsstaten nu komma till utförande. En medelsanvisning av den å beredskapsstaten upptagna storleken torde ej förslå till utförande av samtliga de arbeten, som ursprungligen beräknades. Med anlitande av ett mot förskottsanslaget å beredskapsstaten, 180,000 kronor, svarande belopp torde emellertid vissa förläggningsutrymmen kunna anordnas, vilket ändamål i nuvarande läge torde vara det angelägnaste. Ett slutligt ställningstagande till frågan om vilka arbeten som böra komma till utförande med en på nyss angivet sätt avpassad medelsanvisning torde böra äga rum i samband med blivande dispositionsbeslut.

Jag hemställer i anslutning till det anförda, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ordnanande av förläggningen å Grytans skjutfält* å tillläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1940/41 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 180,000.

[8.] **9 g. Ordnanande av förläggningen å Rinkaby.** I sin skrivelse rörande lantförsvarets medelsbehov för budgetåret 1940/41 hemställde arméförvaltningen om anvisande av medel för ordnanande av förläggningsförhållandena på Rinkaby och anförde därvid i huvudsak följande:

Chefen för Wendes artilleriregemente hade i skrivelser den 25 augusti 1937 och den 26 maj 1939 lämnat ingående redogörelser för de allvarliga brister i hygieniskt avseende, som vidlådde förläggningsanordningarna på Rinkaby och tillika framhållit, att denna förläggning med hänsyn till de ringa övningsmöjligheterna i Kristianstad ofta och under avsevärda tidsperioder måste begagnas av personalen. I anslutning härtill hemställde regementschefen, att medel måtte anvisas för följande byggnader, nämligen: baracker m. m. för två divisioner (cirka 600 man), minst en tredjedel av lokalerna vinterbonade, sjukstuga, beräknad efter nämnda förläggningsstyrka, avträdesbyggnad eller WC, en borrhälsbrunn och en hydroforanläggning, ett ammunitionsförråd samt handrustkammare för tygmateriel. — I häröver avgivet yttrande hade chefen för första arméfördelningen bland annat uttalat, att de nuvarande förläggningsutrymmena vore alltför knappa i förhållande till storleken av den truppstyrka, som numera för övningars bedrivande under stora delar av året måste förläggas till Rinkaby, och att de av regementschefen framförda önskemålen om nybyggnader måste anses vara berättigade, varvid dock i första hand en uppvärmbar manskapsbarack för 200 man borde komma till utförande.

För egen del funne arméförvaltningen uppenbart, att förläggningsförhållandena på Rinkaby måste ordnas. Ämbetsverket funne det av regementschefen föreslagna programmet böra komma till utförande, varvid av förläggningslokalerna i första hand en uppvärmbar barack för 200 man borde uppföras för tillgodoseende av behovet av vinterförläggning. Därjämte borde sjukstuga, WC-anläggning, borrhälsbrunn med hydroforanläggning, ammunitionsförråd samt handrustkammare för tygmateriel räknas såsom förstahandsarbeten. Fortifikationsstyrelsen hade beräknat kostnaderna för samtliga arbeten till 700,000 kronor, därav för förstahandsarbetena 380,000 kronor.

Under återopande av det anförda hemställde arméförvaltningen om ett anslag av 380,000 kronor för budgetåret 1940/41 till ordnanande av förläggningen på Rinkaby. Denna framställning föranledde icke någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

I sin skrivelse rörande lantförsvarets medelsbehov för budgetåret 1941/42 har arméförvaltningen, under åberopande av vad tidigare i ärendet anförts, hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för ordnande av förläggningen på Rinkaby för nämnda budgetår anvisa ett reservationsanslag av 700,000 kronor.

Då det synes vara synnerligen angeläget, att åtgärder vidtagas för förbättrande av förläggningsförhållandena på Rinkaby, finner jag mig böra tillstyrka, att de arbeten som i förenämnda utredning av arméförvaltningen betecknats som förstahandsarbeten nu komma till utförande. Kostnaderna härför hava beräknats till 380,000 kronor.

Jag får därför hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ordnande av förläggningen å Rinkaby* å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1941/42 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 380,000.

[9.] **9 h. Ordnande av förläggningen å Tofta skjutfält.** I sin skrivelse rörande lantförsvarets medelsbehov för budgetåret 1940/41 anmälde arméförvaltningen uppkommen fråga om ordnande av förläggningen å Tofta skjutfält och anförde därvid bland annat följande:

På grund av ökning av den för tjänstgöring på Gotland uttagna värnpliktskontingenten från fastlandet hade det i brist på utrymme i kasernetablissemmenten blivit nödvändigt att under vissa perioder förlägga trupp till etablissemmentet å Tofta skjutfält. Sålunda måste, när den värnpliktiga vinterkontingenten vid Gotlands artillerikår icke utryckte förrän omkring en månad efter inryckningen av somargruppens värnpliktiga, en styrka av omkring 100 man förläggas till Tofta skjutfält under denna tid. Vidare måste även under repetitionsövningarna trupp inkvarteras å skjutfältet, varjämte det vore nödvändigt att dit förlägga all personal tillhörande landstormen under dennas tjänstgöring. Chefen för Gotlands artillerikår hade uppgivit, att den maximistyrka, som under april—september månader inkvarterades i skjutfältsbarackerna, uppginge till 175 man. Barackerna vore emellertid byggda för sommarbruk och försedda med öppna spisar, varför de för att kunna användas under förläggning vintertid tarvade omboning och kaminuppvärmning. Förbättringar påkallades även å de primitiva utspisningsanordningarna, vattenförsörjningen och de sanitära anläggningarna.

Riksdagens revisorer hade hösten 1938 besökt Toftaförläggningen och därpå i sin revisionsberättelse framhållit nödvändigheten av att de denna förläggning vidlådande bristfälligheterna i hygieniska och andra avseenden snarast bleve avhjälpna. Vidare hade riksdagens militieombudsman framhållit, att med hänsyn till bland annat de förhållandevis långa tidsperioder, varunder trupp vore förlagd till Tofta skjutfält, en förbättring och modernisering av manskapsköket vid etablissemmentet syntes vara av behovet påkallad och med det snaraste borde komma till stånd. I skrivelse till Kungl. Maj:t hade militieombudsmannen vidare påtalat den kvantitativt ringa och kvalitativt dåliga vattenförsörjningen å Tofta skjutfält. I häröver avgivet utlåtande hade fortifikationsstyrelsen framhållit, att för en varaktig och hygieniskt tillfredsställande lösning av denna fråga erfordrades teknisk undersökning, varpå erforderliga åtgärder kunde grundas. Denna utredning hade numera

utförts och givit till resultat, att den befintliga brunnen med reservoar borde ombyggas och förses med en elektriskt driven djupbrunnspump, varvid elektrisk kraft lämpligen kunde erhållas från ett vid förläggningen anordnat kraftverk av Delcotyp. Därjämte erfordrades omläggning av ledningsnät m. m.

Arméförvaltningen, som beräknat kostnaderna för ordnande av förläggningen å Tofta skjutfält till 140,000 kronor, hemställde på grund av det anförda, att nyssnämnda belopp måtte anvisas för budgetåret 1940/41. — Framställningen föranledde icke någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

I sin skrivelse rörande lantförsvarets medelsbehov för nästa budgetår har arméförvaltningen med hänsyn till de betydande brister, som vidlåda förläggningen och som särskilt vintertid göra sig synnerligen kännbara, under åberopande av vad föregående år anförts hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för ordnande av förläggningen å Tofta skjutfält för budgetåret 1941/42 anvisa ett reservationsanslag av 140,000 kronor.

De av arméförvaltningen påtalade bristerna i avseende å förläggningsförhållandena å Tofta skjutfält synas vara av den art, att åtgärder böra vidtagas i enlighet med det av arméförvaltningen framlagda förslaget. Jag får därför hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ordnande av förläggningen å Tofta skjutfält* å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1940/41 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 140,000.

[10.] **9 i. Ordnande av manskapsförläggningen vid intendenturkompaniet i Boden.**

I sin skrivelse rörande lantförsvarets medelsbehov för budgetåret 1940/41 anmälde arméförvaltningen behov av medel för ordnande av manskapsförläggningen vid intendenturkompaniet i Boden och anförde därvid huvudsakligen följande:

Den vid arméns intendenturförråd i Boden befintliga kasernbyggnaden uppfördes år 1912 för förläggning av en handräckningspluton om 48 man, avsedd för tjänstgöring vid förrådets olika avdelningar. År 1914 uppsattes intendenturkompanierna, av vilka ett — det tredje — förlades till förrådet i Boden. Nämnda handräckningspluton inginge i detta kompani. Manskapsstyrkan hade sålunda väsentligt ökats och uppginge för närvarande under större delen av året till omkring 100 man. Under repetitionsövningarna vore manskapsnumerären cirka 150 man och till minst detta antal beräknades styrkan uppgå under den obligatoriska landstormsutbildningen.

På grund härav föreläge stora svårigheter för inkvarteringens ordnande. Chefen för arméns intendenturförråd i Boden hade ock påtalat de allvarliga olägenheter såväl för personalen som för förrådsverksamheten, som blivit en följd av manskapsförläggning i förrådsutrymmena.

Arméförvaltningen ansåge det erforderligt, att ifrågavarande olägenheter bleve avhjälpta. Detta syntes lämpligast kunna ske genom påbyggnad av intendenturkompaniets kasern med en våning samt utförandet i samma kasernbyggnad av vissa ändrings- och moderniseringsarbeten. Härför erforderliga medel hade av fortifikationsstyrelsen beräknats till 120,000 kronor.

Denna framställning föranledde ingen Kungl. Maj:ts åtgärd.

I sin skrivelse rörande lantförsvarets medelsbehov för budgetåret 1941/42 har arméförvaltningen — som ansåge det erforderligt, att de olägenheter, vilka vidlådde ifrågavarande förläggning och arméns intendenturförråds i Boden verksamhet, bleve med det snaraste avhjälpta — under återopande av vad i ovan omnämnda skrivelse anförts hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för ordnande av manskapsförläggningen vid intendenturkompaniet i Boden för budgetåret 1941/42 anvisa ett reservationsanslag av 120,000 kronor.

Otvivelaktigt äro de olägenheter, som vidlåda manskapsförläggningen vid tredje intendenturkompaniet av den art, att åtgärder böra vidtagas för dess förbättrande. Den av arméförvaltningen förordade påbyggnaden av kompanikasernen synes mig vara ändamålsenlig och jämväl ekonomiskt fördelaktig.

Jag får därför hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ordnande av manskapsförläggningen vid intendenturkompaniet i Boden* å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1940/41 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 120,000.

[11.] **9j. Ordnande av förläggningen vid Skillingaryd.** I anledning av en av arméförvaltningens fortifikationsstyrelse i skrivelse den 17 september 1940 gjord framställning föreslog Kungl. Maj:t i propositionen nr 38 (punkt 5) den nu församlade urtima riksdagen att till vissa byggnadsarbeten vid Skillingaryds skjutfält å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1940/41 anvisa ett reservationsanslag av 250,000 kronor. Kungl. Maj:ts berörda förslag vann riksdagens bifall (skr. nr 54).

Av det vid nämnda proposition fogade utdraget av statsrådsprotokollet över försvarsärenden framgår, att nämnda belopp avsågs för uppförande vid skjutfältet av dels en manskapsbarack för 100 man och dels en matsals- och kokhusbyggnad, samt att för det fullständiga ordnandet av förläggningen vid Skillingaryd enligt vederbörande myndigheters åsikt därutöver erfordrades ytterligare barackutrymmen för 400 man, en mässbyggnad för officerare och underofficerare samt en sjukhusbyggnad.

I sin förenämnda skrivelse rörande lantförsvarets medelsbehov för nästa budgetår har nu arméförvaltningen återkommit till frågan om Skillingarydsförläggningens ordnande och därvid anmält, att nyssnämnda barackutrymmen — 4 vinterbonade manskapsbaracker för 100 man vardera — samt den tidigare nämnda sjukhusbyggnaden nu vore erforderliga, medan med ordnandet av mässförhållandena kunde tillsvidare anstå. Uppförandet av ifrågavarande baracker samt sjukhusbyggnad kunde beräknas draga en kostnad av 495,000 kronor och anhölle arméförvaltningen, att nämnda belopp måtte ställas till förfogande.

Såsom framgår av den i förenämnda proposition nr 38 intagna redogörelsen lämnar Skillingarydsförläggningen åtskilligt övrigt att önska i hygieniskt avseende och ur trevnadssynpunkt, framförallt under förläggning vintertid. Enligt vad jag inhämtat torde även i framtiden en relativt stor manskaps-

styrka — omkring 500 man — komma att vara vinterförlagd till Skillingaryd. Vid sådant förhållande finner jag mig böra tillstyrka, att de av arméförvaltningen förordade byggnaderna för förläggningens ordnande — fyra manskapsbaracker samt en sjukhusbyggad — nu komma till utförande.

Under återopande härav få jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ordnan e av förläggningen vid Skillingaryd* å tilläggsstat I till riksstate för budgetåret 1940/41 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 495,000.

[12.] **9 k. Ordnan e av förläggningen vid Gotlands artillerikår.** I sin skrivelse rörande lantförsvarets medelsbehov för budgetåret 1941/42 har arméförvaltningen upptagit frågan om ordnandet av förläggningen vid Gotlands artillerikår och därvid anfört, bland annat, följande:

I en till chefen för armén ställd skrivelse den 22 februari 1940 hade chefen för kåren anmält behov av omfattande nybyggnads- och omändringsarbeten vid kårens förläggning. Av nämnda skrivelse inhämtas bland annat följande: Vid tidpunkten för den nuvarande kasernens uppförande år 1909 hade förläggningens utrymme varit tillräckligt och då normalt avsett för en manskapsstyrka om något över 200 man med reservutrymme för kortare tid för högst 100 man. Någon tillbyggnad eller annan utökning av förläggningslokalerna hade sedan dess ej skett. Men nuvarande styrkeförhållanden vore förläggningens utrymme nätt och jämnt otillräckligt under vinterhalvåret, varemot under övriga tider cirka 50 procent av manskapsstyrkan måste förläggas utom kasern, såvida ej lektionsrum och dagrum toges i anspråk. Detta vore emellertid ur såväl utbildnings-, sanitets- och trevnadssynpunkt synnerligen olämpligt. För närvarande hade kåren även förutom vanlig värnpliktskontingent dels beredskapsförband av äldre årsklasser dels ock värnpliktiga för utbildning i luftvärnstjänst, varför alla utrymmen, även lektions- och dagrum samt vissa förrådslokaler i tyganstaden, måste tagas i anspråk. Kårens sjukavdelning vore alldeles otillräcklig och olämplig för sitt ändamål. De ursprungliga expeditionslokalerna vore mycket otillräckliga, varför diverse lokaler, avsedda för andra ändamål, måste tagas i anspråk. — En undersökning hade givit vid handen, att, därest expedition, sjukavdelning och officersmässa kunde beredas lokaler i annan byggnad, skulle för dessa ändamål nu upptagna utrymmen inom kasernen kunna utan alltför stora omändringsarbeten göras till förläggningslokaler för manskapet.

Arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse hade i skrivelse den 1 mars 1940 framhållit, att motiven för en ombyggnad av kårens kasern jämte uppförande av en särskild byggnad vore synnerligen väl grundade, då den nuvarande sjukavdelningen vore alldeles otillräcklig och även i andra avseenden mycket otillfredsställande. Jämväl ämbetsverket i övrigt vitsordade behovet. Vidare hade riksdagens militieombudsman i skrivelse till arméförvaltningens fortifikationsstyrelse den 19 februari 1940 påtalat ifrågasvarande bristfälligheter vid förläggningen. Kostnaderna för ifrågasvarande arbeten hade av arméförvaltningens fortifikationsstyrelse beräknats till 600,000 kronor.

På grund av vad sålunda anförts har arméförvaltningen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för ordnande av förläggningen vid

Gotlands artillerikår för budgetåret 1941/42 anvisa ett anslag av 600,000 kronor.

Av den lämnade redogörelsen torde framgå, att allvarliga brister vidlåda Gotlands artillerikårs förläggning, varför åtgärder i syfte att förbättra densamma torde få anses synnerligen önskvärda. De åtgärder som i sådant hänseende föreslagits av arméförvaltningen finner jag ändamålsenliga.

Jag får därför hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ordnanande av förläggningen vid Gotlands artillerikår* å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1940/41 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 600,000.

[13.] **91. Vissa byggnadsarbeten vid Smålands arméartilleriregemente.** I sin förenämnda skrivelse angående lantförsvarets medelsbehov för budgetåret 1941/42 har arméförvaltningen hemställt om anvisande av medel för vissa byggnadsarbeten vid Smålands arméartilleriregemente och därvid anfört i huvudsak följande:

I upprepade skrivelser till ämbetsverkets fortifikationsstyrelse hade chefen för Smålands arméartilleriregemente anmält behov av följande nybyggnadsarbeten för regementet, nämligen: varmgaragebyggnad jämte servis-, smörj- och tvätthall, värmecentral för varmgarage- och tygstatsbyggnaderna, marketenteribygnad, varmbadhus med tvättinrättning och tvättstuga för underofficersfamiljerna jämte värmecentral samt stensättning av »Västra förrådet».

I skrivelse till styrelsen den 30 maj 1939 angav regementschefen, att i nuvarande varmgaragebyggnad samt i då under byggnad varande garage i ridhusets östra hälft plats kunde beredas för 155 motorfordon av olika slag, under det att regementets vagnpark upptog 285 fordon. De fältförråd, som tidvis tagits i bruk som garage, erfordrades numera i sin helhet för uppställning av artillerimateriel. Vidare framhöll regementschefen den ringa vinst en ombyggnad av nuvarande marketenteribygnaden skulle giva, enär denna i sin helhet vore av synnerligen undermålig beskaffenhet. En nybyggnad vore nödvändig och borde snarast komma till stånd.

Om marketenteribygnaden hade riksdagens militieombudsman i sin inspektionsrapport den 26 juli 1939 anfört, att byggnaden dels vore i mindre gott skick, dels för liten i förhållande till behovet, att vindsvåningen vore ur brandsäkerhetssynpunkt otillfredsställande, och att rådande missförhållanden icke kunde avhjälpas genom ombyggnad, varför uppförande av ny marketenteribygnad borde tagas under övervägande.

Chefen för första arméfördelningen hade i yttrande den 22 juni 1940 vitsordat behovet av ovan nämnda nybyggnadsarbeten och anförde, bland annat, följande: Nuvarande varmbadhuset vore för litet för den personalstyrka, som det skulle betjäna, och vore i hygieniskt avseende synnerligen otillfredsställande. Det vore under förhandenvarande förhållanden förenat med största svårighet att bereda tillfredsställande badmöjligheter åt regementets personalstyrka synnerligast efter densammans utökning enligt 1936 års försvarsordning. I samband därmed vore en från regementets underofficerskår gjord framställning om modernisering av regementets tvättstuga värd allt beaktande.

Jämväl arméförvaltningen hade funnit, att de föreslagna byggnadsarbetena, vilka av ämbetsverkets fortifikationsstyrelse beräknats draga en kostnad av 1,125,000 kronor, snarast borde komma till utförande.

På grund av vad sålunda anförts har arméförvaltningen hemställt om anvisande av nyssnämnda belopp, 1,125,000 kronor.

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår har arméförvaltningen funnit sig böra framlägga ett vidlyftigt byggnadsprogram för tillgodoseende av olika lokalbehov vid Smålands arméartilleriregemente. Att förhållandena i åtskilliga hänseenden äro otillfredsställande synes också vara uppenbart. Emellertid finner jag mig ej för närvarande beredd att tillstyrka programmet i dess helhet utan anser, att endast de mest behövliga arbetena nu böra komma till utförande. Därvid torde i främsta rummet böra ifrågakomma en ny marketenteribyggning med tillhörande underofficers- och manskapsmässar samt stensättning av det s. k. Västra förrådet, som för närvarande ej kan rätt fylla sitt ändamål med hänsyn till att golvsanden skadligt inverkar på i förrådet förvarade motorfordon. Kostnaderna för nu nämnda båda arbeten hava av fortifikationsstyrelsen beräknats till respektive 500,000 kronor och 25,000 kronor, eller tillhopa 525,000 kronor. Som jag emellertid förutsätter, att kostnaderna för marketenteribyggningen vid den blivande granskningen av förslaget skola kunna avsevärt nedskäras, anser jag mig icke böra tillstyrka, att högre belopp än sammanlagt 400,000 kronor anvisas för de ifrågavarande ändamålen.

I anslutning till det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Vissa byggnadsarbeten vid Smålands arméartilleriregemente* å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1940/41 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 400,000.

[14.] **9 m. Nybyggnad för intendenturverkstäder vid Västerbottens regemente.** I skrivelse till arméförvaltningens fortifikationsstyrelse den 30 juni 1939 anmälde chefen för övre Norrlands trupper behov av en nybyggnad för intendenturverkstäder vid Västerbottens regemente och anförde därvid följande:

Intendenturverkstäderna vore förlagda till kasernernas vindsvåningar. Verkstadsutrymmena vore otillräckliga. Även saknades toaletter och lunchrum för personalen. Därtill komme, att uppvärmning, ventilation och dagerljusbelysning i lokalerna vore långt ifrån tillfredsställande. Lokalerna hade också utdömts såväl av yrkesinspektionen som av läkare. Andra lokaler för verkstädernas inrymmande stöde icke till förfogande, varför en nybyggnad syntes erforderlig. Denna kunde lämpligen utföras som en tillbyggnad till tvättinrättningen, vilken lösning ställde sig billigare än en fristående nybyggnad. Nuvarande verkstadslokaler syntes böra finna användning för förvaring av sådan materiel, som enligt gällande föreskrifter skulle förvaras i uppvärmda lokaler.

I anslutning härtill gjorde arméförvaltningen i sin skrivelse rörande medelsbehovet för budgetåret 1940/41 framställning om ett anslag av 100,000 kronor för ifrågavarande byggnadsföretag. Denna framställning har icke föranlett åtgärd. I sin skrivelse rörande lantförsvarets medelsbehov för nästa budgetår har arméförvaltningen ånyo hemställt om anvisande av 100,000 kronor för

tillgodoseende av behovet av nya intendenturverkstäder vid Västerbottens regemente. Vidare har ämbetsverkets fortifikationsstyrelse med skrivelse den 1 november 1940 jämlikt 53 § b) lagen den 29 juni 1912 om arbetarskydd underställt Kungl. Maj:ts prövning en av yrkesinspektionen i XI distriktet hos styrelsen gjord anmälan rörande bristfälligheterna å ifrågavarande verkstäder ur arbetarskyddssynpunkt.

Med hänsyn till numera föreliggande förhållanden finner jag mig böra tillstyrka, att medel nu anvisas för ifrågavarande byggnadsföretag. Jag får sålunda hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Nybyggnad för intendenturverkstäder vid Västerbottens regemente* å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1940/41 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 100,000.

[15.] **9 n. Pjäsexercishus vid Östgöta och Karlsborgs luftvärnsregementen.** I sin förenämnda skrivelse rörande lantförsvarets medelsbehov för budgetåret 1940/41 har arméförvaltningen gjort framställningar om anvisande av medel för pjäsexercishus vid Östgöta och Karlsborgs luftvärnsregementen. I ärendet inhämtas huvudsakligen följande:

Pjäsexercishus vid Östgöta luftvärnsregemente. Denna byggnad har ej medräknats bland de byggnader, som skulle komma till utförande för regementet enligt 1936 års försvarsbeslut, vadan tidigare gjorda framställningar om anvisande av medel för byggnadens uppförande ej föranlett åtgärd.

Sedan emellertid inspektören för artilleriet till arméförvaltningen anmält, bland annat, att avsaknaden av pjäsexercishus inverkade synnerligen menligt på luftvärnsutbildningen särskilt under vinterhalvåret, har arméförvaltningen gjort framställning om anvisande av medel för ändamålet. Härvid har pjäsexercishusets uppförande beräknats draga en kostnad av 350,000 kronor.

Pjäsexercishus vid Karlsborgs luftvärnsregemente. Under åberopande av vad ämbetsverket anfört rörande behovet av pjäsexercishus vid Östgöta luftvärnsregemente, har arméförvaltningen äskat medel för dylik byggnad jämväl vid Karlsborgs luftvärnsregemente, vilken likaledes kostnadsberäknats till 350,000 kronor.

Förevarande framställningar—vilka förnyats i arméförvaltningens skrivelse rörande lantförsvarets medelsbehov för budgetåret 1941/42 — finner jag mig böra tillstyrka. Ett sammanlagt belopp av (350,000 + 350,000 =) 700,000 kronor torde sålunda böra anvisas för ändamålet.

Jag hemställer sålunda, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Pjäsexercishus vid Östgöta och Karlsborgs luftvärnsregementen* å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1940/41 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 700,000.

[16.] **9 o. Tillbyggnad av pjäsexercishus vid Bodens artilleriregemente.** Ifrågavarande arbete — för vars utförande medel begärdes i arméförvaltningens skri-

velse rörande lantförsvarets medelsbehov för budgetåret 1940/41 — avser tillbyggnad av redan befintligt till hälften utfört pjäsexercishus, för vilket medel beviljats år 1932. På grund av ökad tilldelning av värnpliktiga och större formationer har behovet av ytterligare utrymme för pjäsexercis blivit aktuellt. Även riksdagens militieombudsman har vid inspektioner av regementet 1934 och 1937 vitsordat detta utrymmesbehov.

Kostnaderna för ifrågakvarande tillbyggnad hava beräknats till 175,000 kronor.

I sin förenämnda skrivelse rörande lantförsvarets medelsbehov för nästa budgetår har arméförvaltningen, under åberopande av vad ämbetsverket tidigare anfört i ärendet, ånyo hemställt om anvisande av 175,000 kronor för ifrågakvarande ändamål.

För min del finner jag mig nu böra biträda ämbetsverkets föreliggande förslag och får därför hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Tillbyggnad av pjäsexercishus vid Bodens artilleriregemente* å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1940/41 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 175,000.

[17.] **9 p. Om- och tillbyggnad av proviantmagasin vid Hälsinge regemente.** I sin skrivelse rörande lantförsvarets medelsbehov för nästa budgetår har arméförvaltningen äskat medel för om- och tillbyggnad av ett proviantmagasin vid Hälsinge regemente och därvid anfört i huvudsak följande:

I skrivelse till ämbetsverkets fortifikationsstyrelse den 5 juni 1940 hade chefen för Hälsinge regementets depå anmält behov av om- och tillbyggnad av regementets proviantmagasin samt därvid anfört, bland annat: Regementets proviantmagasin motsvarade under nuvarande förhållanden icke behovet av oundgängligen nödvändiga lokaler. Till och med under tiden för 1925 års härordning hade proviantmagasinet visat sig för litet. Efter den nya försvarsordningens ikraftträdande hade detta förhållande framträtt än tydligare. Det hade nämligen varit nödvändigt att förhyra särskild magasinslokal vid Gävle hamn. Under nu rådande säregna förhållanden hade det dessutom visat sig nödvändigt att medgiva leverans av mycket stora partier på en gång för att överhuvudtaget få anbud å vissa artiklar. Vidare hade vid upprepade upphandlingar av livsmedel betydligt förmånligare priser kunnat erhållas, därest leverans på en gång av hela den kontrakterade kvantiteten kunnat medgivas. Proviantmagasinet vore därjämte i avsaknad av vatten och värme, varigenom vissa varor icke kunde utan att taga skada förvaras i detsamma, och lokalen vore jämväl i andra hänseenden ohygienisk, vilket även riksdagens militieombudsman vid inspektion anmärkt.

Med förmålan att kostnaderna för ifrågakvarande arbete beräknats till 60,000 kronor har arméförvaltningen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för om- och tillbyggnad av proviantmagasin vid Hälsinge regemente för budgetåret 1941/42 anvisa ett anslag av 60,000 kronor.

De skäl som i ärendet anförts för ifrågakvarande byggnadsarbetens utförande synas mig bärande icke minst ur ekonomisk synpunkt. Jag får därför hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Om- och tillbyggnad av proviantmagasin vid Hälsinge regemente* å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1940/41 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 60,000.

[18.] **9 q. Vissa om- och tillbyggnadsarbeten vid Norrbottens regemente.** Sedan chefen för Norrbottens regementes depå i skrivelse till arméförvaltningen den 30 maj 1940 anmält, att ett trängande behov föreläge av utbyggnad av regementets kok- samt bad- och tvättinrättningar, har ämbetsverket i sin skrivelse rörande lantförsvarets medelsbehov för nästa budgetår hemställt om anvisande av för ändamålet erforderliga medel och därvid anfört följande:

Ifrågavarande inrättningar ägde även under normala tider en alltför liten kapacitet och vore i högsta grad ohygieniska, missförhållanden som framträtt än kraftigare efter den 1 september 1939. Riksdagens revisorer hade i berättelsen för budgetåret 1937/38 påtalat missförhållandena beträffande kokinrättningen och militieombudsmannen hade i augusti 1937 anmärkt på tvättinrättningen. — Arméförvaltningen ansåge det föreslagna byggnadsföretaget snarast böra komma till utförande och hade beräknat kostnaderna för arbetet till 160,000 kronor.

I anledning av vad sålunda anförts har arméförvaltningen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för om- och tillbyggnad av kok- samt bad- och tvättinrättningarna vid Norrbottens regemente för budgetåret 1941/42 anvisa ett anslag av 160,000 kronor.

Den lämnade redogörelsen ger vid handen, att i ett flertal fall anmärkningar riktats mot de ifrågavarande inrättningarna vid Norrbottens regemente. Det torde fördenskull vara påkallat, att åtgärder vidtagas för inrättningarnas förbättrande i enlighet med det av arméförvaltningen förordade förslaget. Jag får sålunda hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Vissa om- och tillbyggnadsarbeten vid Norrbottens regemente* å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1940/41 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 160,000.

[19.] **9 r. Ny sjukstuga vid Livregementets husarer.** I sin skrivelse rörande lantförsvarets medelsbehov för budgetåret 1940/41 gjorde arméförvaltningen framställning om anvisande av medel för ny sjukstuga vid Livregementets husarer. Det sålunda anmälda medelsbehovet var föranlett dels av önskemålet att kunna använda den nuvarande sjukavdelningen till en välbehövlig utvidgning av förläggningsutrymmena vid regementet och dels av kravet på tidsenliga lokaler för sjukavdelningen. Framställningen föranledde icke någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

I sin skrivelse angående lantförsvarets medelsbehov för nästa budgetår har arméförvaltningen återkommit med förevarande framställning och därvid hemställt om ett anslag för ändamålet av 175,000 kronor.

Då förevarande utvidgningsbehov synes vara av trängande beskaffenhet, finner jag mig böra hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ny sjukstuga vid Livregementets husarer* å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1940/41 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 175,000.

[20.] **9 s. Tillbyggnad av sjukstugan vid Bodens artilleriregemente.** Med förmälan, att den nuvarande sjukstugan vid Bodens artilleriregemente vore helt otillräcklig för sitt ändamål, hemställde arméförvaltningen i sin skrivelse rörande lantförsvarets medelsbehov för budgetåret 1940/41 om ett anslag av 80,000 kronor för en tillbyggnad av densamma. Framställningen föranledde icke någon Kungl. Maj:ts åtgärd. I sin motsvarande skrivelse för nästkommande budgetår har arméförvaltningen återkommit med samma hemställan.

Jag finner mig böra tillstyrka, att den ifrågavarande tillbyggnaden snarast möjligt kommer till stånd, och hemställer förty, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Tillbyggnad av sjukstugan vid Bodens artilleriregemente* å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1940/41 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 80,000.

[21.] **9 t. Kulspruteskjutbana vid Jönköpings-Kalmar regemente.** Sedan chefen för Jönköpings-Kalmar regementes depå i skrivelse till arméförvaltningens fortifikationsstyrelse den 14 mars 1940 anmält behov av en särskild kulspruteskjutbana för regementet, har arméförvaltningen i sin skrivelse rörande lantförsvarets medelsbehov för budgetåret 1941/42 gjort härav föranledd framställning i ämnet. I ärendet inhämtas huvudsakligen följande:

Regementets skjutbana, som färdigställdes år 1918, omfattar 24 skjutställ för gevär. På grund av att dessa äro placerade allt för nära varandra, kan skjutning med kulspruta och övriga vapen icke äga rum samtidigt. Den under senare år ökade omfattningen av skjutning med kulsprutegevär och kulspruta kräver särskilda härför lämpliga anordningar. För närvarande måste för skjutning med ifrågavarande vapen provisoriska anordningar vidtagas. Dessa medgiva emellertid icke markering under pågående skjutning. Härtill kommer, att den nuvarande skjutbanan ur säkerhetssynpunkt icke medgiver skjutning med kulspruta på längre avstånd än 400 meter.

Arméförvaltningen har i sin förenämnda skrivelse med hänvisning till nyssnämnda förhållanden hemställt, att för anläggande av en kulspruteskjutbana vid Jönköpings-Kalmar regemente måtte för budgetåret 1941/42 anvisas ett anslag av 40,000 kronor.

Denna framställning anser jag mig böra tillstyrka och hemställer förty, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kulspruteskjutbana vid Jönköpings-Kalmar regemente* å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1940/41 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 40,000.

[22.] **9 u. Pionjärstridsbana på Järvafältet.** I skrivelse den 18 november 1940 har chefen för armén, på uppdrag av överbefälhavaren över rikets försvars-

krafter, hemställt, att en pionjärstridsbana av i skrivelsen angiven omfattning måtte få anordnas på Järvafältet samt att medel härför, högst 70,000 kronor, måtte ställas till förfogande. Den ifrågavarande banan avsåges att kunna utgöra övningsplats för i första hand krigsskolans officers- och reservofficerskurser, vilket vore ytterligt värdefullt med hänsyn till möjligheten att genom de blivande officerarna och reservofficerarna sprida kunskap om ifrågavarande grenar av stridsförfarandet. I andra hand skulle banan kunna utgöra övningsplats för Stockholms garnison tillhörande truppförband. — Förutom själva banan syntes det bliva erforderligt att jämväl uppföra en förrådsbyggnad för förvaring av övnings-, reserv- och reparationsmateriel. Kostnaderna för anläggningen hade kunnat nedbringas till högst 70,000 kronor genom att militär trupp ställdes till förfogande för arbetet, att virke till hinderpålar kunde erhållas på Järvafältet samt att sten funnes på platsen.

Arméförvaltningens fortifikationsstyrelse har i skrivelsen bifogat yttrande förklarat sig icke hava något att erinra mot förslaget.

På grund av vad sålunda förekommit och då arbetets snara påbörjande varit synnerligen angeläget med hänsyn till möjligheten att kunna anlita inkallad trupp för ändamålet, har Kungl. Maj:t förut denna dag medgivit, att fortifikationsstyrelsen finge för anordnande av en s. k. pionjärstridsbana å Järvafältet i huvudsaklig överensstämmelse med förslaget av omhänderhavande medel förskottera ett belopp av högst 70,000 kronor, varjämte Kungl. Maj:t förklarade sig vilja sedermera meddela beslut om beloppets slutliga gäldande.

Frågan om täckande av ifrågavarande kostnader torde i detta sammanhang böra underställas riksdagen. För ändamålet torde lämpligen ett särskilt anslag böra anvisas å kapitalbudgeten.

Under återopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Pionjärstridsbana på Järvafältet* å tilläggsstat I till riksdagen för budgetåret 1940/41 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 70,000.

Marinförvaltningens delfond.

[23.] **24. Iståndsättningsarbeten å marinens byggnader.** I sin skrivelse rörande sjöförsvarets medelsbehov för budgetåret 1940/41 hemställde marinförvaltningen på vissa i skrivelsen närmare angivna skäl, att för nämnda budgetår måtte anvisas 300,000 kronor för iståndsättningsarbeten å marinens byggnader. På därom av Kungl. Maj:t i 1940 års statsverksproposition (kapitalbudgeten, bilaga 3, punkt 22) framlagt förslag anvisade riksdagen för ändamålet ett reservationsanslag av 150,000 kronor.

Under erinran härom har marinförvaltningen i skrivelse den 5 oktober 1940 angående vissa anslag å tilläggsstat för budgetåret 1940/41 anfört, att då marinens byggnader alltmer försämrades och med varje år bleve allt mindre skickade för sitt ändamål samt dylika iståndsättningsarbeten vore

ägnade att minska arbetslösheten inom byggnadsfacket, det syntes lämpligt att berörda arbeten kunde bedrivas i raskare takt än vad som tidigare föreslagits och att ett betydande belopp, förslagsvis 900,000 kronor, ställdes till marinförvaltningens förfogande för ändamålet.

I anslutning härtill har marinförvaltningen hemställt, att ett belopp av 900,000 kronor måtte anvisas för iståndsättningsarbeten å marinens byggnader.

Såsom ämbetsverket anført äro här ifrågavarande arbeten särskilt lämpliga ur arbetslöshetsbekämpande synpunkt, vadan jag finner det framlagda förslaget om dessa arbetens bedrivande i raskare takt än hittills välmotiverat under nuvarande förhållanden.

Jag får därför hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Iståndsättningsarbeten å marinens byggnader* å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1940/41 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 900,000.

[24.] **29 a. Modernisering av matinträttningarna vid vissa kustartilleriets anläggningar.** I sin förenämnda skrivelse rörande sjöförsvarets medelsbehov för innevarande budgetår hemställde marinförvaltningen om anvisande av 36,000 kronor för modernisering av matinträttningarna å vissa kustartilleriets anläggningar, vilka vore i stort behov av modernisering.

Nämnda framställning föranledde ej någon åtgärd.

Med förmälan, att ifrågavarande moderniseringsarbeten nu blivit än nödvändigare än tidigare, har marinförvaltningen i sin förut berörda skrivelse den 5 oktober 1940 hemställt om anvisande av medel för ändamålet. Kostnaderna för arbetena hava med hänsyn till inträffade prisstegringar nu beräknats till 50,000 kronor.

Med hänsyn till angelägenheten, att matinträttningarna vid kustartilleriets yttre förläggningsplatser under nu rådande förhållanden befinna sig i gott skick, finner jag det befogat, att medel ställas till förfogande för de ifrågasatta moderniseringsarbetena.

Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Modernisering av matinträttningarna vid vissa kustartilleriets anläggningar* å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1940/41 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 50,000.

[25.] **24 a. Moderniserings- och iståndsättningsarbeten inom förutvarande Göta livgardes fästningsbataljons kasernetablissemment.** Under erinran att ifrågavarande etablissemment enligt 1936 års härordning skall överlämnas till marinens vård och förvaltning har marinförvaltningen i sin skrivelse rörande sjöförsvarets medelsbehov för nästa budgetår gjort framställning om anvisande av medel för moderniserings- och iståndsättningsarbeten inom etablissemmentet.

Av marinförvaltningens framställning i ämnet inhämtas i huvudsak följande:

Inom ramen för det under reservationsanslaget till vissa engångskostnader för försvarsväsendets byggnader m. m. för budgetåret 1939/40 för byggnadsarbeten m. m. för marinen upptagna beloppet å 1,274,000 kronor hade genom särskilda Kungl. Maj:ts beslut ställts till ämbetsverkets förfogande dels 62,500 kronor för iståndsättningsarbeten å fästningsbataljonens kasernetablissemment, dels 180,000 kronor för ny värmeledning i etablissemmentet.

Av genom kommandantens i Vaxholms fästning försorg verkställd utredning angående behovet av medel för att sätta etablissemmentet i modernt och tidsenligt skick framginge emellertid, att sagda medel icke vore tillräckliga. Etablissemmentet i fråga vore nämligen i sanitärt hänseende synnerligen dåligt utrustat, varjämte kansli- och befälsbyggnaderna saknade värmeledning. Dessutom vore golv och trappor hårt nedslitna samt målning och tapetsering mångenstädes i behov av förnyelse. Kostnaderna för iståndsättningen och den framför allt i sanitärt hänseende nödvändiga moderniseringen krävde avsevärda belopp, då etablissemmentet vore av stor omfattning. Förutom kanslihus, 2 bataljonskaserner, mässbyggnad, exercishus, tvätt- och badinrättning, 2 kallbadhus, förråd och gevärssmedja omfattade detsamma även 3 stycken manskapsbaracker, 3 större befälsbyggnader och 10 mindre bostadshus samt chefsbostad, allt med erforderliga uthus.

Av nyssnämnda av kommandanten i Vaxholms fästning verkställda utredning framginge, att kostnaderna för moderniserings- och iståndsättningsarbetena med utgångspunkt från priserna i augusti 1939 belöpte sig till 500,000 kronor med bortseende från kostnaderna för ovannämnda modernisering av värmeledningen i kasernerna. Härav avsåges 420,000 kronor för oundgängligen erforderliga arbeten och 80,000 kronor för därutöver önskvärda.

För egen del ansåge marinförvaltningen de med förstnämnda post avsedda arbetena oundgängligen erforderliga, då en modernisering av ifrågavarande etablissemment ej utan allvarliga sanitära olägenheter kunde eftersättas. Med hänsyn till inträffade prisstegringar borde kostnaderna för arbetena i fråga nu beräknas till 500,000 kronor, med avdrag för de tidigare för ändamålet anvisade, ännu ej disponerade medlen, 62,500 kronor, eller i avrundat tal, 440,000 kronor. Nämnda belopp syntes lämpligen kunna fördelas med hälften å ett vart av budgetåren 1941/42 och 1942/43.

I anslutning till det anförda har marinförvaltningen hemställt, att ett anslag av 220,000 kronor måtte för ändamålet anvisas för budgetåret 1941/42.

Här ifrågavarande arbeten torde ur de synpunkter jag i det föregående framlagt lämpligen böra igångsättas redan under innevarande budgetår. Jag får därför hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Moderniserings- och iståndsättningsarbeten inom förutvarande Göta livgardes fästningsbataljons kasernetablissemment* å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1940/41 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 220,000.

[26.] **24 b. Ändringsarbeten inom ingenjörkårsetablissemmentet i Karlskrona.** Sedan den tidigare planen att taga ingenjörkårsetablissemmentet i Karlskrona i anspråk för marinens underofficersskolor uppgivits, hemställde marinförvaltningen i sin skrivelse rörande sjöförsvarets medelsbehov för budgetåret 1940/41 — med förmålan att stort behov av ytterligare expeditionslokaler föreläge för chefen för Sydkustens marindistrikt — om anvisande av medel för

omändring av berörda etablissemang till expeditiionslokaler för marindistriktschefen. Kostnaderna därför beräknades till 100,000 kronor.

Denna framställning föranledde ej någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

I sin förenämnda skrivelse rörande sjöförsvarets medelsbehov för budgetåret 1941/42 har nu marinförvaltningen återupprepat sin framställning om anvisande av medel för berörda ändringsarbeten och därvid med hänsyn till inträffade prisstegringar uppräknat medelsbehovet till 125,000 kronor.

Då ingenjörkasernens omändrande till expeditiionslokaler för Sydkustens marindistrikt synes innebära en fördelaktig lösning av den föreliggande lokalfrågan, finner jag mig böra tillstyrka det framlagda förslaget. Ändringsarbetena synas lämpligen böra komma till utförande redan under innevarande budgetår.

Under återopande härav får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ändringsarbeten inom ingenjörkårsetablissemang i Karlskrona* å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1940/41 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 125,000.

[27.] **30 a. Sporthall för kustflottan vid Hårsfjärden.** I skrivelse den 23 maj 1940 hemställde marinförvaltningen med överlämnande av ritningar och kostnadsberäkningar, att ett belopp av 490,000 kronor måtte ställas till ämbetsverkets förfogande för anordnande av en sporthall för kustflottan vid Hårsfjärden.

I skrivelsen erinrade marinförvaltningen inledningsvis, hurusom chefen för kustflottan i skrivelse till chefen för marinen den 3 oktober 1939 anmält behov av en dylik byggnad vid Hårsfjärden. I nämnda skrivelse, vilken överlämnats till marinförvaltningen för utredning, hade chefen för kustflottan anfört, bland annat, följande:

Enär möjligheter syntes föreligga att kustflottans fartyg under längre tid än vad vanligen vore fallet komme att utnyttja Hårsfjärden som ankarplats, hade verkställt undersökning beträffande till buds stående möjligheter på moralfostrans område och hade då behovet av en lämplig sport- och samlingslokal starkt framträtt. Detta behov gjorde sig i första rummet gällande för att tillgodose de krav på fysisk fostran som måste resas för att kunna hålla fartygsbesättningarna i form under en lång förläggning ombord då möjligheterna till utomhusidrott vore begränsade. Behovet av lokaler för studiegrupper, filmföreläsningar och teaterföreläsningar m. m., som kunde tjäna till förströelse och rekreation för kustflottans till betydande antal uppgående personal å ankarplatsen gjorde sig också gällande. — Inga av kronans nu befintliga lokaler vid Hårsfjärden vore användbara för här antydda ändamål. Ej heller finnes passande lokaler, som genom rekvisition kunde tagas i anspråk. Årsta havsbad lämpade sig sålunda icke. Det återstode då endast att för ändamålet låta uppföra särskild lokal, vilken även för framtiden kunde tjäna kustflottans ändamål. Utrymme för dylik lokal finnes å kronans område vid Vitså brygga.

För egen del hade marinförvaltningen efter samråd med chefen för marinen med hänsyn till kostnaderna för uppförande av en dylik byggnad — omkring 500,000 kronor — ansett framställning i ämnet böra göras först i samband med avgivande av ämbetsverkets medelsäskanden för budgetåret 1941/42.

Sedan emellertid chefen för kustflottan i skrivelse till chefen för marinen den 17 april 1940 gjort förnyad framställning i ämnet och därvid framhållit önskvärdheten av att ifrågakarande byggnad snarast komme till utförande med hänsyn till svårigheterna att under beredskapen bevilja fartygsbesättningarna permission, förordade chefen för marinen i skrivelse till marinförvaltningen den 26 i samma månad — med instämmande i de av chefen för kustflottan anförda synpunkterna — att åtgärder snarast borde vidtagas för att anordna berörda lokal.

I anslutning till chefens för marinen nyssnämnda skrivelse avlät marinförvaltningen sin inledningsvis berörda skrivelse och anförde därvid, att det av såväl etiska som militära skäl, framför allt med hänsyn till de äldre fartygens otillräckliga och obekväma förläggningsutrymmen samt behovet av lämplig och intressegivande förströelse för manskapet under fritid vore av synnerligen stor vikt att lämpliga lokaler funnes tillgängliga, där personalen kunde finna trevnad under fritid, omväxling i tjänsten samt tillfälle till fysisk träning och psykisk fostran. Den av chefen för kustflottan föreslagna sporthallen för gymnastik, bollspel och annan inomhusidrott med anslutna läse- och lektions-salar och möjlighet till teater- och biografföreställningar m. m. syntes vara den lämpligaste lösningen.

I yttrande över förevarande framställning den 1 juni 1940 har överbefälhavaren över rikets försvarskrafter anført följande:

Med hänsyn till disciplinens upprätthållande och manskapets välbefinnande under de pressande förhållanden, varunder kustflottans tjänstgöring den kalla årstiden bedrives, torde åtgärder i den riktning marinförvaltningen föreslår vara nödvändiga, även om de endast indirekt tjäna krigsförberedelsen. Jag får därför i princip tillstyrka föreliggande förslag, dock under framhållande av att kostnaden om möjligt bör nedbringas.

Såsom jag inledningsvis anført har tidigare vid bedömande av framställningar om medel för militära byggnader den synpunkten varit vägledande, att allenast sådana byggnader borde komma till utförande, som kunde anses vara oundgängligen erforderliga i det aktuella beredskapsläget. Med hänsyn härtill fann Kungl. Maj:t genom beslut den 7 juni 1940 förevarande framställning icke föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

I sin i det föregående omförmälda skrivelse den 5 oktober 1940 har nu marinförvaltningen upprepat sin tidigare framställning om anvisande av medel för uppförande av omförmälda sporthall för kustflottan. Kostnaderna för byggnaden i fråga hava nu beräknats till 500,000 kronor.

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår saknas för närvarande lämpliga lokaler för idrott och kulturell verksamhet vid kustflottans ankarplats vid Hårsfjärden. Att detta förhållande i nu rådande läge kommit att kännas som en allvarlig brist ligger i öppen dag, särskilt som möjligheterna till rekreation eller förströelse under förläggningen ombord av naturliga skäl äro mycket begränsade.

I betraktande av det anförda finner jag den föreliggande framställningen högeligen behjärtansvärd och vill därför i princip tillstyrka densamma. Huru-

vida det förslag till sporthallsbyggnad, som av marinförvaltningen framlagts, bör oförändrat genomföras, synes mig dock med hänsyn till de avsevärda kostnaderna tveksamt. Jag förutsätter emellertid såsom jag inledningsvis anført, att ärendet kommer att bliva föremål för granskning inom 1940 års militära byggnadsutredning, innan dispositionsbeslut meddelas.

I förenämnda kostnadsberäkning ingår en post å 50,000 kronor för inventarier. Denna kostnad är ej av natur att bära finansieras av medel under kapitalbudgeten, vadan erforderligt belopp torde få utgå i annan ordning. De egentliga byggnadskostnaderna ha sålunda beräknats uppgå till (500,000 — 50,000 =) 450,000 kronor.

Under återopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Sporthall för kustflottan vid Hårsfjärden* å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1940/41 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 450,000.

[28.] **32 b. Förråd för artilleri- och fortifikationsmateriel m. m. vid kustfästningarna.**

I sin förenämnda skrivelse den 5 oktober 1940 har marinförvaltningen hemställt om anvisande av medel till anordnande av förråd för artilleri- och fortifikationsmateriel m. m. vid kustfästningarna och därvid anført följande:

På grund av den avsevärda ökning av krigsmaterielen, som under det senaste året ägt rum, äro befintliga förråd icke tillräckliga.

Förutom för minmateriel, gasskyddsmateriel och artilleriammunition samt motorfordon, intendentur- och sjukvårdsmateriel, för vilka förvaringsutrymmen äskas i annat sammanhang, erfordras förrådsutrymmen för de betydande mängder artilleri- och fortifikations- m. m. materiel som under nuvarande beredskapsförhållanden anskaffats.

Av företagna utredningar framgår att behovet av nya förrådsutrymmen utgör

	Ömtålig materiel	Mindre ömtålig materiel
för Vaxholms fästning	1,100 kvm	3,300 kvm
» Karlskrona »	2,200 »	7,300 »
» Älvsborgs »	250 »	750 »
» Hemsö »	250 »	750 »
» Gotlands kustartilleriförsvar	300 »	1,000 »
sammanlagt	4,100 kvm	13,100 kvm
Detta utgör i kubikmeter	15,990 kbm	51,090 kbm

Kostnaden per kubikmeter förrådsutrymmen belöper sig inklusive planering och vägar till cirka 36 kronor för varmförråd och 13 kronor för kallförråd.

Hela förrådsutrymmet betingar alltså en kostnad av $15,990 \times 36 + 51,090 \times 13 = 575,640 + 664,170 = 1,239,810$ kronor eller i runt tal 1,250,000 kronor.

Då en god och sorgfällig förrådsförvaring är en väsentlig betingelse för materielens bestånd anser marinförvaltningen anskaffandet av erforderliga förråd vara en fråga av största vikt och betydelse.

I anslutning härtill har marinförvaltningen hemställt, att för ifrågavarande ändamål ett anslag av 1,250,000 kronor måtte ställas till ämbetsverkets förfogande.

På sätt marinförvaltningen erinrat har en mängd materiel av olika slag under det gångna året anskaffats för marinens räkning. För förrådsförvaring av denna materiel ha i allmänhet tidigare förefintliga lokaliteter ej varit tillräckliga, varför provisoriska förråd i många fall måst tagas i anspråk. Att en dylik provisorisk förrådsförvaring är till men för den ofta dyrbara och svårersättliga materielen torde ligga i öppen dag. Jag finner det därför välbetänkt att åtgärder nu vidtagas i syfte att tillskapa erforderliga förrådsutrymmen för denna materiel och tillstyrker därför marinförvaltningens föreliggande förslag.

Jag får således hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Förråd för artilleri- och fortifikationsmateriel m. m. vid kustfästningarna* å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1940/41 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 1,250,000.

[29.] **32 c. Förråd för intendentur- och sjukvårdsmateriel vid marinen.** I sin mera-nämnda skrivelse den 5 oktober 1940 har marinförvaltningen vidare gjort framställning om anvisande av anslagsmedel för uppförande av förråd för intendentur- och sjukvårdsmateriel vid marinen. Om denna anslagsfråga anför ämbetsverket i skrivelsen följande:

Dessa materielkategorier hava under nuvarande beredskapsförhållanden undergått en högst avsevärd ökning. Vid återgång till fredsförhållanden, då truppförbanden förminskas till fredsnumerär och fartygen avrusta, komma befintliga förrådslokaler icke att räcka till för det oerhört ökade behovet. Därjämte äro vissa förråd i brist på andra utrymmen inrymda på förhyrda vindar, vilket icke minst på grund av den stora brandfaran icke kan anses tillfredsställande.

Av företagna utredningar framgår att behovet av ifrågavarande förrådsutrymmen belöper sig för

Vaxholms fästning till	4,600	kvm
Hemsö » »	200	»
Karlskrona » och örlogsstation till	7,100	»
Göteborgs örlogsdepå till	300	»

(endast ett mindre sjukvårdsförråd enär förlägningsfrågan är under utredning)

Summa 12,200 kvm

Detta utgör i kubikmeter 48,800 kbm

Med en byggnadskostnad av 13 kronor per kubikmeter blir den sammanlagda kostnaden 634,400 kronor eller i runt tal 635,000 kronor.

Under åberopande av det anförda har marinförvaltningen hemställt, att sistnämnda belopp måtte för ändamålet ställas till ämbetsverkets förfogande.

Med erinran om vad jag under nästföregående punkt anført finner jag mig böra biträda även den föreliggande framställningen. Jag får sålunda hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Förråd för intendentur- och sjukvårdsmateriel vid marinen* å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1940/41 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 635,000.

[30.] **32 d. Garagebyggnader m. m. vid kustfästningarna.** I sin förutnämnda skrivelse den 5 oktober 1940 har marinförvaltningen anmält behov av vissa garagebyggnader jämte inredning för kustfästningarna. I ärendet har marinförvaltningen anfört följande:

Vid kustfästningarna har under nuvarande beredskapstid anskaffats ett antal motorfordon. Denna ömtåliga och dyrbara materiel kräver lämpliga garageutrymmen med möjlighet till sorgfällig tillsyn för att i framtiden kunna hållas funktionsduglig.

Vid den utredning, som marinförvaltningen föranstaltat, har det icke ansetts lämpligt att äska garageutrymme för mer än det beräknade fredsbehovet av bilar m. m. varvid befunnits att erforderligt garageutrymme belöper sig till för

	Varmgarage	Kallgarage
Vaxholms fästning	—	500 kvm
Karlskrona »	1,000 kvm	2,000 »
Hemsö »	50 »	100 »
Älvsborgs »	50 »	100 »
Gotlands kustartilleriförsvar	300 »	300 »
	Sammanlagt 1,400 kvm	3,000 kvm
Detta utgör i kubikmeter	5,460 kbm	11,750 kbm

Kostnaden per kubikmeter garageutrymme beräknas belöpa sig till för varmgarage 35 kronor och för enkla kallgarage 12 kronor.

Erforderligt garageutrymme betingar således en kostnad av $5,460 \times 35 + 11,750 \times 12 = 191,100 + 141,000 = 332,100$ kronor eller i runt tal 340,000 kronor.

Under framhållande, att en sorgfällig vård och lämpliga förvaringslokaler vore oavvisliga förutsättningar för att materielen skulle kunna hållas i gott skick och full beredskap, har marinförvaltningen för nu ifrågavarande ändamål hemställt om ett anslag å nyssangivna belopp, 340,000 kronor.

Det nu anmälda medelsbehovet hänför sig till förhållanden av enahanda beskaffenhet, som i nästföregående två punkter avses. Klart är att ett mera definitivt ordnande av garagefrågan för de militära institutionerna än som hittills kunnat ske är en angelägenhet av stor vikt med hänsyn till det betydande antal motorfordon, som under senare tid anskaffats för militärt bruk. Jag anser mig därför böra biträda förevarande framställning.

Jag hemställer således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Garagebyggnader m. m. vid kustfästningarna* å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1940/41 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 340,000.

Flygförvaltningens delfond.

[31.] **33 c. Nytt kasernetablissemang för fjärrspaningsflottilj.** I sin skrivelse den 16 oktober 1940 med förslag angående flygvapnets medelsbehov för budgetåret 1941/42 har flygförvaltningen — med utgångspunkt från en av överbefäl-

havaren över rikets försvarskrafter i promemoria till chefen för försvarsdepartementet den 8 augusti 1940 framlagd plan för konsolidering och utvidgning av flygvapnet under de närmaste fem åren — enligt chefens för flygvapnet direktiv vid sina personal- och anslagsberäkningar utgått från att under budgetåret skulle dels tillkomma en ny fjärrspaningsflottilj och en basorganisation i Övre Norrland, dels påbörjas uppsättningen av en ny bombflottilj.

I skrivelser den 19 oktober 1940 angående vissa medelsbehov för flygvapnet å kapitalbudgeten har flygförvaltningen, i anslutning till de sålunda förutsatta utökningarna av flygvapnets organisation under budgetåret 1941/42, anmält behov av anslagsmedel för uppförande av etablissemang för de nya flygflottiljerna m. m., vilka anslagsmedel hänförde sig såväl till innevarande budgetår som till budgetåret 1941/42. De sålunda ifrågasatta nybyggnaderna för de två föreslagna nya flottiljerna samt för den nämnda basorganisationen i Övre Norrland avsåges att erhålla ett förenklat utförande, till större delen i trä, i likhet med det etablissemang som för närvarande vore under uppförande för Göta flygflottilj.

Det synes icke vara lämpligt att i detta sammanhang till närmare behandling i dess helhet upptaga frågan om den avsevärda utvidgning av flygvapnets organisation som i flygförvaltningens förstnämnda skrivelse föreslagits skola genomföras under nästkommande budgetår. Detta lärer lämpligen böra ske i ett senare sammanhang. I ett hänseende finner jag mig emellertid föranlåten att redan nu föreslå ett ståndpunktstagande i nämnda fråga, nämligen i vad avser den till upprättande under nästa budgetår föreslagna nya fjärrspaningsflottiljen. Att ett sådant ståndpunktstagande bör ske redan nu sammanhänger därmed, att om en dylik ny flottilj anses böra komma till stånd, de för denna flottilj erforderliga nybyggnadsarbetena böra utan dröjsmål igångsättas för att kunna färdigställas i rätt tid.

För min del är jag — på skäl, som framlagts i förenämnda av överbefälhavaren den 8 augusti 1940 avgivna promemoria men för vilka här icke torde böra redogöras — beredd att redan i detta sammanhang tillstyrka, att den föreslagna nya fjärrspaningsflottiljen kommer till stånd och att densamma uppsättes under budgetåret 1941/42. Jag är således också beredd att nu underställa Kungl. Maj:ts prövning frågan om igångsättande av erforderliga nybyggnader för den nya flottiljens etablissemang.

Den nya flygflottiljen avses skola fredsförläggas i närheten av Nyköping, en åsikt till vilken jag vill ansluta mig.

Kostnaderna för anordnande av det nya etablissemangt hava av flygförvaltningen beräknats enligt följande uppställning:

Förbättrings- och förstärkningsarbeten å flygfältet	kronor	108,000:—
Markförvärv	»	230,000:—
Byggnader m. m.	»	8,245,000:—
Administration och oförutsedda utgifter	»	542,000:—
	<u>Summa kronor</u>	<u>9,125,000:—</u>

Av sistberörda summa har ett belopp av 5,000,000 kronor ansetts erforderligt under innevarande budgetår, under det att återstående 4,125,000 kronor skulle belöpa å budgetåret 1941/42.

Såsom förut nämnts ha byggnaderna ansetts böra erhålla ett förenklat utförande, huvudsakligen i överensstämmelse med den bebyggelse som för närvarande är under uppförande för Göta flygflottilj. Det synes långt ifrån uteslutet, att de beräknade byggnadskostnaderna skola kunna nedbringas under vad som av flygförvaltningen beräknats; för sådant ändamål torde 1940 års militära byggnadskommitté böra upptaga föreliggande förslag till särskild granskning. Likaså torde med vissa av de föreslagna anordningarna tillsvidare kunna anstå. Detta torde emellertid icke böra inverka på den summa som för arbetenas igångsättande bör anvisas redan för innevarande budgetår. I enlighet med flygförvaltningens förslag torde densamma böra bestämmas till 5,000,000 kronor.

Sedan kostnadsberäkningarna varit föremål för ytterligare översyn, läser det i sinom tid böra ankomma på Kungl. Maj:t att, allteftersom behov därav uppkomma, ställa medel till flygförvaltningens förfogande från anslaget i fråga. Jag förutsätter, att Kungl. Maj:t därvid skall äga bemyndiga flygförvaltningen att träffa entreprenadavtal och dylikt även i fråga om sådana arbeten, vilkas utförande avses skola äga rum först under nästkommande budgetår.

Till frågan om anvisande av de medel, som bliva erforderliga för nästkommande budgetår torde jag få återkomma i ett senare sammanhang.

Under återopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Nytt kasernetablisement för fjärrspaningsflottilj* å
tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1940/41 anvisa ett
reservationsanslag av kronor 5,000,000.

[32.] **35 d. Vissa barack-, hangar- och förrådsbyggnader m. m. vid flygvapnet.** Under förevarande punkt hava sammanförts vissa sinsemellan tämligen likartade anslagsfrågor, avseende barackbyggnader, hangarer och förråd vid vissa av flygvapnets förläggningsplatser. Hit ha ock hänförts vissa anläggningar för underlättande av flygnavigering vid Roslagens, Östgöta och Göta flygflottiljer. Samtliga de under denna rubrik upptagna framställningarna har jag funnit mig böra tillstyrka; samtliga avse nämligen sådana anläggningar, som kunna betraktas såsom förstahandsarbeten. Vidkommande kostnadsberäkningarna förutsätter jag i enlighet med vad i det föregående anförts, att dessa bliva föremål för översyn inom 1940 års militära byggnadsutredning, innan dispositionsbeslut fattas.

De under förevarande punkt sammanförda anslagsfrågorna äro följande:

a. *Sommarförläggningsbarack m. m. i Fårösund.* I sin skrivelse rörande flygvapnets medelsbehov för budgetåret 1940/41 hemställde flygförvaltningen om anvisande av medel för uppförande av en sommarförläggningsbarack för

140 man jämte divisionsexpedition och förråd samt dagrum vid flygplatsen i Fårösund. Ämbetsverkets berörda hemställan motiverades med att Västmanlands och Roslagens flygflottiljer i utbildningsändamål vissa delar av året måste baseras på Fårösund, enär dessa flottiljers ordinarie förläggningsplatser av säkerhetsskäl ej medgäve övningar i bombfällning och kulspruteskjutning i erforderlig omfattning. Kostnaderna för ovannämnda byggnader beräknades — inklusive kasernutredning — till 190,000 kronor. I sin skrivelse rörande flygvapnets medelsbehov för nästa budgetår har flygförvaltningen, enär den i det föregående berörda framställningen ej föranlett åtgärd, upprepat sin hemställan i denna del. Med förmålan att vissa förenklingar i byggnadsplanerna vidtagits har ämbetsverket nu beräknat kostnaderna för ifrågavarande byggnader jämte vatten- och avloppsledningar men exklusive kasernutredning till 185,000 kronor.

b. Hangarbyggnad vid Rinkaby. I sin förenämnda skrivelse rörande flygvapnets medelsbehov för budgetåret 1940/41 hemställde flygförvaltningen jämväl om anvisande av medel för uppförande av en mindre hangarbyggnad vid Rinkaby. Till stöd för framställningen åberopade flygförvaltningen, att av samma skäl som under nästföregående punkt angivits Östgöta flygflottilj tidvis måste förlägga sina övningar till Rinkaby. Kostnaderna för hangarens uppförande beräknades till 75,000 kronor.

Flygförvaltningens framställning i denna del föranledde icke någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

I sin skrivelse rörande medelsbehovet för nästa budgetår har flygförvaltningen gjort förnyad framställning i ämnet och därvid beräknat kostnaderna för hangarens uppförande till ett till 80,000 kronor förhöjt belopp.

c. Förråd för transportabel flygplatsbelysning vid Svea flygflottilj. I sin skrivelse rörande flygvapnets medelsbehov för innevarande budgetår anmälde flygförvaltningen behov av ett förråd för transportabel flygplatsbelysning vid Svea flygflottilj och anförde därom bland annat följande:

För den transportabla flygfältsbelysning och därtill hörande materiel, som tilldelats flottiljen, saknades lämplig förvaringslokal. Ifrågavarande materiel borde med hänsyn till flygtjänstens bedrivande förvaras i en i omedelbar anslutning till flygfältet belägen lokal. Lokalen borde vara försedd med belysnings- och uppvärmningsanordningar för tryggnad av materielens funktionerande även vid kall väderlek. En förrådsbyggnad för denna materiel borde därför komma till utförande. Denna kunde lämpligen kombineras med för flyg- och beredskapstjänstens ändamålsenliga ordnande erforderliga utrymmen för beredskaps- och brandmateriel. Den materiel, som sålunda avsåges att uppställas i byggnaden, utgjordes av 2 transportabla flodljus, 3 transportabla fältbelysningsenheter, reservbelysningsmateriel (facklor och fotogenlyktor), beredskapsbil med utrustning samt motorbrandspruta med slangmateriel och kemikalier för eldsläckning.

Kostnaden för erforderlig förrådsbyggnad hade överslagsvis beräknats till

Byggnad, 14 × 21 × 3 = cirka 900 kubikmeter à 30: —	kronor	27,000: —
Värme, vatten, avlopp	cirka	»	6,000: —
Belysning	»	»	2,000: —
Planeringsarbeten m. m.	»	»	2,000: —
Administration och oförutsedda utgifter	»	»	3,000: —

Summa kronor 40,000: —

Förevarande framställning föranledde ej någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

I sin skrivelse rörande flygvapnets medelsbehov för nästa budgetår har flygförvaltningen gjort förnyad framställning i ämnet och därvid beräknat det erforderliga medelsbehovet för ändamålet till oförändrat 40,000 kronor.

d. Radiosändarstationer och kommandocentraler vid Roslagens, Östgöta och Göta flygflottiljer. I skrivelse den 27 juli 1940 hemställde flygförvaltningen om anvisande för budgetåret 1940/41 av ett anslag å 390,000 kronor för anordnande av radiosändarstationer och kommandocentraler vid Västmanlands, Roslagens, Östgöta och Skaraborgs flygflottiljer enligt följande fördelning:

Västmanlands flygflottilj, kommandocentral	kronor 100,000: —
Roslagens flygflottilj, radiosändarstation, kommandocentral i kanslihuset, signalplats	» 142,000: —
Östgöta flygflottilj, kommandocentral	» 90,000: —
Skaraborgs flygflottilj, radiosändarstation	» 35,000: —
Administrationskostnader m. m., cirka 6 procent å 367,000 kronor	» 23,000: —
	<hr/> Summa kronor 390,000: —

För utförande av kommandocentralen för Västmanlands flygflottilj och radiosändarstationen för Skaraborgs flygflottilj samt härå belöpande administrationskostnader har enligt Kungl. Maj:ts beslut den 4 oktober 1940 från vederbörligt förskottsanslag ställts till förfogande ett belopp av 143,000 kronor, för vilken utgift regleringsanslag å tilläggsstat äskats under punkt 6 i propositionen nr 60 till den nu samlade urtima riksdagen.

I sin förenämnda skrivelse rörande flygvapnets medelsbehov för nästa budgetår har nu flygförvaltningen hemställt, att medel måtte anvisas för utförande av dels de återstående i oförmälda skrivelse den 27 juli 1940 berörda anläggningarna — d. v. s. vid Roslagens och Östgöta flygflottiljer — dels ock radiosändarstation och kommandocentral vid Göta flygflottilj. Till stöd härför har huvudsakligen anförts, att det alltmer ökade kravet på åtgärder för säkerställandet av flygförbands stridsmässiga uppträdande och härför erforderliga övningar jämte moderna flygplans höga landningshastighet skärpt fordringarna på tekniska anordningar, som underlättade inflygning och landning även under svåra väderleksförhållanden och under mörker. Genom radioteknikens utveckling under senare år erbjödes numera bättre möjligheter till betryggande start samt inflygning och landning än vad tidigare varit fallet.

Kostnaderna för ifrågavarande anordningar hava nu av flygförvaltningen beräknats till, för anläggningarna vid Roslagens och Östgöta flygflottiljer 247,000 kronor, eller samma belopp som angivits i skrivelsen den 27 juli 1940 efter avdrag för det belopp å 143,000 kronor, som anvisats genom Kungl. Maj:ts förenämnda beslut den 4 oktober 1940, samt för anläggningarna vid Göta flygflottilj till 143,000 kronor, eller sålunda till sammanlagt 390,000 kronor.

Medelsbehovet under förevarande anslag kommer i enlighet med vad i det föregående anförts att uppgå till (185,000 + 80,000 + 40,000 + 390,000 =) 695,000 kronor.

Under återopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Vissa barack-, hangar- och förrådsbyggnader m. m. vid flygvapnet* å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1940/41 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 695,000.

[33.] **39 b. Iståndsättningsarbeten m. m. å vissa flygvapnets byggnader.** Under förevarande rubrik hava sammanförts vissa äskanden om medel för sådana iståndsättningsarbeten m. m. vid flygvapnet, vilka befunnits vara av mera brådskande natur och som därför äro lämpade att ingå som led i det byggnadsprogram, varom inledningsvis talats. Jag finner mig böra tillstyrka, att samtliga här upptagna arbeten komma till utförande.

a. Iståndsättningsarbeten vid Östgöta flygflottilj. I sin skrivelse rörande flygvapnets medelsbehov för budgetåret 1940/41 hemställde flygförvaltningen under rubriken Iståndsättningsarbeten bland annat om anvisande av ett belopp av 82,000 kronor för iståndsättningsarbeten å vissa till Östgöta flygflottilj hörande byggnader. Dessa utgjordes huvudsakligen av för materieförvaring erforderliga lokaliteter, vilka borde iståndsättas på grund av flygmaterielens utökning. Denna framställning föranledde ingen Kungl. Maj:ts åtgärd.

I sin skrivelse rörande flygvapnets medelsbehov för nästa budgetår har nu flygförvaltningen framlagt ett utökat förslag rörande iståndsättningsarbeten vid Östgöta flygflottilj och därvid anført i huvudsak följande:

För att flygflottiljens etablissemang skulle kunna bliva tillfredsställande iordningställt erfordrades att i ämbetsverkets framställning rörande medelsbehovet för innevarande budgetår framförda önskemål bleve tillgodosedda med beaktande av vissa modifikationer, som förorsakats av dels förändrad användning av vissa byggnader, dels inträffade prisstegringar. I detta sammanhang finge flygförvaltningen erinra, att flertalet av byggnaderna å Malmen före desammas överlämnande till flygvapnet huvudsakligen använts allenast under sommaren och hösten, varför de i regel icke vore vinterbonade eller försedda med tillräckliga värmekällor.

Utöver medel för sålunda avsedda nya iståndsättningsarbeten borde beträffande vissa andra byggnader å Malmen, för vilkas iordningställande medel anvisats genom Kungl. Maj:ts beslut den 6 oktober 1939 från det å riksstaten för budgetåret 1939/40 å kapitalbudgeten under fonden för förslag till statsverket uppförda reservationsanslaget till vissa engångskostnader för försvarsväsendets byggnader m. m., i detta sammanhang ytterligare medel anvisas för vidtagande av vissa förändringar i arbetsprogrammet, som betingats av rådande förhållanden och inträffade prisstegringar. Detta vore fallet med »Förläggningsbaracken nr IV», »Gamla sjukhusbyggnaden» samt »Mässbyggnaden för manskap».

De iståndsättningsåtgärder, som sålunda avses, framgå av följande sammanställning:

Nr	Nuvarande användning (namn)	Avsedd användning	Värme- anlägg- ning erford- ras	Kostnad kronor	Åtgärder
XL	Förutvarande vapenförråd	Flygförvaltningens vapen-depositum	1	35,000	Inredningsarbeten.
XXVIII	Vita förrådet (intendenturförråd)	Intendenturförråd	1	40,000	Inredningsarbeten. Varmboning.
XXVII	Divisionsförråd . .	Divisionsförråd	1	25,000	»
XXIV	Förrådsbyggnad	Flygmateriel-förråd	1	35,000	Värmeinstallation och byggnadsarbeten samt anordnande av källare.
XXXVI	Förrådslägerhydda	Flygmateriel-förråd	—	15,000	Inredningsarbeten.
X	Proviantmagasin	Proviantmagasin	—		
Litt. F	Kanslihus	Bombsäker telefoncentral	—	15,000	Byggnadsarbeten.
XVI	Underofficersmäss	Underofficersmäss	1	40,000	Ombyggnadsarbeten för anordnande av bostadsrum jämte ökade mässlokaler.
IV	Förläggingsbarack	Furirrum å övre våningen	—	10,000	Inredningsarbeten. Vatten- och avloppsledning.
LIX	Gamla sjukhusbyggnaden	Kadetterum och reservförläggning för manskap	1	90,000	Inredningsarbeten. Värmeledning. Vatten- och avloppsledning.
XVIII	Mässbyggnad för manskap	Utökning av mässlokalerna för 20 kadetter. Inredande å reservrum å vinden	1	65,000	Sanitära anordningar.
Summa kronor				370,000	

b. Iståndsättningsarbeten vid Jämtlands flygflottilj. I sin förenämnda skrivelse rörande flygvapnets medelsbehov för budgetåret 1940/41 upptog flygförvaltningen jämväl ett anslagsäskande å tillhoppa 275,000 kronor för iståndsättningsarbeten vid Jämtlands flygflottilj. De ifrågakvarande arbetena voro följande:

barack till förläggning av dubblerade värnpliktskontingenter	kronor	15,000: —
iståndsättning av en förläggingsbarack till divisionskasern »		80,000: —
omändring av en verkstadsbarack till skolsalsbyggnad »		90,000: —
iståndsättningsarbeten för underofficersmäss »		30,000: —
utökning och modernisering av badinrättning »		60,000: —
Summa kronor		275,000: —

Arbetena voro enligt flygförvaltningens åsikt erforderliga för att etablissemnet i berörda avseenden skulle bliva tillfredsställande enligt nutida krav och komma i ungefär samma skick som flygvapnets övriga etablissement. Badinrättningen ansågs med nuvarande manskapsstyrka otillräcklig.

Denna framställning föranledde ej någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

I sin skrivelse rörande flygvapnets medelsbehov för nästa budgetår har nu flygförvaltningen återkommit till berörda anslagsfråga och därvid till en början anmält, att av de ovan förtecknade arbetena följande arbeten utförts under förliden vinter för att tillgodose vissa av försvarsberedskapen betingade krav, nämligen omändring av en verkstadsbarack till skolsalsbyggnad i vad avser ungefär hälften av bottenvåningen, samt iståndsättningsarbeten för underofficersmäss. Behovet av iståndsättning av de äldre byggnaderna vid flottiljen hade emellertid blivit allt mer trängande, icke minst med hänsyn till det å denna förläggingsplats rådande stränga klimatet. Dessa arbeten kunde enligt flygförvaltningens åsikt icke längre uppskjutas. — Utöver de byggnader som tidigare föreslagits att iståndsättas borde jämväl följande byggnader medtagas: skolpaviljong nr XV, vilken erfordrades för inrymmande av sådana undervisningslokaler, som icke kunde inrymmas i den tidigare nämnda skolsalsbyggnaden nr XXXIV, och vilken på grund av bristfällig isolering icke kunde användas vintertid; bostadsbyggnader nr XVIII, XIX och XX jämte trenne bostadsbyggnader å den nyligen inköpta fastigheten Glasätt, vilka samtliga vore i trängande behov av varmboning och renovering jämte i vissa fall ombyggnad. Jämväl behovet av den föregående år föreslagna utökningen av badinrättningen kvarstode och vore på grund av flottiljens ökade manskapsstyrka nu än mer nödvändig. Samtliga de tidigare beräknade kostnaderna måste med hänsyn till inträffade prisförhöjningar i motsvarande grad höjas och hade nu beräknats till:

iståndsättning av två förläggingsbaracker nr XI och XII	kronor	180,000:—
fortsatt ombyggnad av skolsalsbyggnad nr XXXIV	»	50,000:—
iståndsättning av skolpaviljong nr XV	»	30,000:—
varmboning och iståndsättning av tre bostadsbyggnader (nr XVIII, XIX och XX)	»	80,000:—
iståndsättning av ladugården och arbetarbostaden å Glasätt	kronor	20,000:—
iståndsättning och delvis ombyggnad av tre bostadsbyggnader å Glasätt	»	60,000:—
utökning av badinrättning	»	75,000:—
	<u>Summa kronor</u>	<u>495,000:—</u>

Enligt vad från flygförvaltningen under hand inhämtats hava under hösten 1940 vissa ytterligare iståndsättningsarbeten kommit till utförande, avseende förenämnda skolsalsbyggnad nr XXXIV samt ladugården och arbetarbostaden å fastigheten Glasätt. Dessa arbeten hava betingat en kostnad av, i runt tal, 40,000 kronor. Vid sådant förhållande torde medelsbehovet under förevarande punkt bära beräknas till i avrundat tal 450,000 kronor.

c. *Iståndsättningsarbeten vid flygkrigsskolan.* I sin skrivelse rörande flygvapnets medelsbehov för nästa budgetår har flygförvaltningen hemställt om anvisande av medel för iståndsättningsarbeten vid flygkrigsskolan och därvid anfört följande:

Vid flygkrigsskolan finnas en del äldre byggnader, vilka med anlåtande av ordinarie underhållsanslag icke kunna iståndsättas. Då dessa byggnader erfordras ej blott som tjänstebostäder (Gröna Längan), utan även för förläggning av manskap, vilka senare lokaler under nu rådande beredskap blivit synnerligen hårt slitna, äro genomgripande restaurerings- och moderniseringsåtgärder av nöden enligt nedanstående tabell.

Nr	Namn	Disposition	Värmeanläggning erfordras	Kostnad kronor	Åtgärder
LVIII	Gröna Längan ..	Tjänstebostäder..	1	25,000	Värmeanläggning. Sanitär anläggning m. m. Restaurering.
VIII	Barack	Manskapsförläggning (stam + vpl)	—	20,000	Restaurering.
X	»	Manskapsförläggning (vpl)	—	15,000	»
L	Paviljong	Reservförläggning	1	45,000	Värmeanläggning.
LII	»	»	1	45,000	Genomgripande renoivering.
Summa kronor				150,000	

Vidare erfordras följande kompletteringar av värme- och sanitetsanläggningar:

1. vattenledning framdrages från hangarområdet till tygverkstaden, erforderliga brandposter monteras kronor 20,000:—
 2. byggnad nr LII anslutes till värmeledningsnätet i flyghallen. Inre värme- och sanitetsanläggning monteras » 15,000:—
 3. äldre värmecentralen bör utökas med anledning av att en del byggnader ha tillkopplats till denna värmecentral utan att pannorna ökats. Kostnaden beräknas till » 30,000:—
- Summa kronor 65,000:—

I anslutning till det anförda har flygförvaltningen beräknat medelsbehovet för här ifrågakvarande ändamål till (150,000 + 65,000 =) 215,000 kronor.

d) *Iståndsättningsarbeten m. m. vid Skaraborgs flygflottilj.* Flygförvaltningen har i sin merberörda skrivelse angående flygvapnets medelsbehov för budgetåret 1941/42 vidare anmält behov av vissa restaureringsarbeten vid Skaraborgs flygflottiljs förlägningsplats å Sätenäs och därom anfört följande:

Av den äldre bebyggelsen å Sätenäs, som ej tagits i bruk för flottiljen, behöva bostadshusen för skogvaktare och fiskare samt tvenne torp underkastas en genomgripande restaurering och modernisering för att kunna fylla anspråken på en fullgod bostad. Kostnaden härför beräknas till 16,000 kronor. En del av befintlig ladugård behöver tagas i bruk för inrymmande av en »Linktrainer», en lokal för bombriktningsapparat och en radiosal för flygande

personal. Kostnaden för härför behövt byggnadsarbete beräknas till 30,000 kronor. Flygförvaltningen anser det vara en ofrånkomlig åtgärd att bereda bostäder åt kadetter. Lämpliga utrymmen härför finnas i gamla gårdshushållet, men måste detsamma restaureras och moderniseras för att kunna fylla detta ändamål. Kostnaden härför beräknas till 55,000 kronor.

Härjämte har flygförvaltningen i samma skrivelse — i anslutning till ett av ämbetsverket i dess skrivelse rörande medelsbehovet för innevarande budgetår framlagt förslag, vilket ej föranlett åtgärd — hemställt om använt av medel för ombyggnad och restaurering av en förvaltarbyggnad vid Sätenäs i och för byggnadens aptering till inkvarteringsbostäder. Denna framställning motiverades i fjolårets medelsäskanden med att inkvarteringsmöjligheter saknades för vid flottiljen tillfälligt kommenderad personal. Kostnaderna för apteringsarbetena hava beräknats till 40,000 kronor.

Medelsbehovet under förevarande punkt skulle sålunda uppgå till (16,000 + 30,000 + 55,000 + 40,000 =) 141,000 kronor eller, i avrundat tal, 140,000 kronor.

I anslutning till vad jag ovan under denna anslagsrubrik anfört beräknar jag det sammanlagda medelsbehovet under nu förevarande anslag till (370,000 + 450,000 + 215,000 + 140,000 =) 1,175,000 kronor.

Jag får sålunda hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Vissa iståndsättningsarbeten m. m. å flygvapnets byggnader* å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1940/41 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 1,175,000.

[34.] **40 d. Flygfältsarbeten m. m. vid Svea flygflottilj.** I sin skrivelse angående flygvapnets medelsbehov för budgetåret 1941/42 har flygförvaltningen framhållit, att Svea flygflottiljs flygfält vid Barkarby måste utökas med hänsyn till att snabbare jaktflygplan med högre landningshastighet numera tillförts nämnda flottilj. Kostnaderna för utökningen av flygfältet — vari ej ingå kostnader för markförvärv utan huvudsakligen arbetskostnader — hava av flygförvaltningen beräknats till 60,000 kronor.

I samma skrivelse har flygförvaltningen vidare anmält ett till 40,000 kronor beräknat medelsbehov för utökning av flottiljens avloppsreningsverk. Härom anföres i skrivelsen följande:

Rening av avloppsvattnet från flottiljens olika byggnader sker genom mekanisk rening i Hoffmannbrunnar och av medicinalstyrelsen påbjuden biologisk rening.

Anläggningen har ursprungligen dimensionerats efter ett personantal av 600. Det ansågs nämligen vid konstruktionens uppgörande, att detta med cirka 50 procent översteget antalet personer vid fredsförläggning. På grund av nu rådande förhållanden vid förstärkt försvarsberedskap har personantalet vid flottiljen väsentligt ökat. Anläggningen, som icke dimensionerats för detta ökade personantal kan icke tillfredsställande funktionera.

De anordningar, för vilkas utförande flygförvaltningen enligt den lämnade redogörelsen begärt medel, torde numera få anses ofrånkomliga. Ett anslag av 100,000 kronor torde därför böra anvisas för ifrågavarande ändamål.

Jag får sålunda hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Flygfältsarbeten m. m. vid Svea flygflottilj* å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1940/41 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 100,000.

Vad föredragande departementschefen sålunda under punkterna 1—34, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla samt förordnar, att proposition av den lydelse bilaga vid detta protokoll utvisar skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

K. G. Linden.